

Jindřich Wankel a vídeňská c. k. Centrální komise pro výzkum a zachování uměleckých a historických památek

Jindřich Wankel and the Viennese k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale

– Miloš Hlava* –



KEYWORDS

History of archaeology – archaeological heritage management – k. k. Central-Commission – Jindřich Wankel – Central Moravia

ABSTRACT

Jindřich Wankel's collaboration with the k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale is not a widely known area of the scholar's activities. And yet, in doing so he significantly contributed to the protection of archaeological heritage in Moravia: first as the commission's correspondent (1883/1884–1885) and later as a conservator (1885–1893). His position enabled him to act in favour of the Olomouc Patriotic Museum Association and the Museum run by them. His activities were hindered by the legal framework of the time. Archaeological finds and sites were considered the property of the landowner and access to such required negotiations with the landowner and calling on their goodwill. This is clearly illustrated by the individual cases in which Wankel was involved.

1. Úvod

Jindřich Wankel, od jehož narození dne 15. července 1821 uplynulo letos 200 let, náleží bezesporu k nejvýznamnějším postavám moravské archeologie druhé poloviny 19. století (srov. blíže např. Absolonová, Bednářová 1970a; 1970b; Grolich red. 1971; srov. též Sklenář 1979, 243–256). Jeho cesta k tomuto oboru ovšem nebyla přímočará. Po svém profesním i životním zakotvení v Moravském krasu v letech 1849–1850, kde setrval více než třicet let, se totiž zprvu věnoval průzkumům tamějších jeskyní z přírodovědného hlediska. První výkopy, které v nich prováděl v 50. letech 19. století, se ostatně zaměřovaly primárně na vyzvednutí a uchování kostí pleistocenní zvěře, výjimku z pravidla představoval snad jen průzkum jeskyně Hladomorny pod hradem Holštejnem. Archeologii se začal cíleně věnovat teprve od let 1867–1868 a v kontextu jeho původních přírodovědných zájmů sotva překvapí, že v posunu těžiště jeho odborných aktivit sehrál hlavní roli paleolit, záhy však následovaný dalšími obdobími. Díky svým interpretačně zajímavým objevům, z nichž unikátní soubor z doby halštatské z jeskyně Býčí skály v Moravském krasu je dodnes uchován v paměti oboru jako jeden z nejpozoruhodnějších nálezů v dějinách moravské archeologie, dosáhl již brzy v mezinárodní komunitě prehistoriků značného věhlasu. Dodejme, že pomyslnou iniciační událostí, která stála na počátku Wanklova přerodu v prehistorika, byla zřejmě návštěva Světové výstavy umění a průmyslu (*Exposition universelle d'art et d'industrie*) v Paříži v roce 1867 (viz Oliva 2020).

Součástí nadnárodní vědecké komunity, jež přesahovala hranice Moravy, se Wankel stal již v 50. letech 19. století, a to právě díky svým přírodovědným zájmům, které souvisely s jeho objevy v Moravském krasu – od května 1855 byl členem Přírodovědného spolku „Lotos“ (*Naturhistorischer Verein „Lotos“*), v říjnu 1855 se stal korespondentem c. k. Říšského geologického ústavu (*k. k. Geologische Reichsanstalt*) a v roce 1856 byl jmenován řádným členem c. k. Zoologicko-botanické společnosti ve Vídni (*k. k. Zoologisch-botanische Gesellschaft in Wien*). Z pohledu archeologie bylo však prvořadé jeho členství ve dvou spolcích, v nichž se prehistorie setkávala s antropologií a etnologií, zcela v duchu tehdejších názorů na její sepětí s těmito obory – Antropologické společnosti ve Vídni (*Anthropologische Gesellschaft in Wien*), do níž vstoupil záhy po jejím konstituování v roce 1870 (Anonym 1870–1871 – v seznamu členů je uveden se nesprávným křestním jménem jako „Wankel Friedrich, Dr., Blansko“), a Německé společnosti pro antropologii, etnologii a prehistorii (*Deutsche Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte*), jejímž členem se stal zřejmě teprve v druhé polovině 70. let 19. století (Weismann 1878, 49). V 70. a 80. letech 19. století pronikl ještě do několika ruských spolků obdobného zaměření.

* Corresponding author – E-mail address: mihlava@seznam.cz

<https://doi.org/10.47382/pv0622-02>

Received 12 July 2021; received in revised form 22 August 2021.
Available online 25 November 2021.

Copyright © 2021 Czech Acad Sci, Inst Archaeology Brno, and the authors.
This is an open access article under the CC BY-NC-ND 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).
Competing interests: The authors have declared that no competing interests exist.

Pravidelně se zúčastňoval mezinárodních vědeckých antropologicko-archeologických kongresů a nálezů ze své sbírky rovněž zapůjčoval na významné domácí i mezinárodní výstavy, poprvé patrně v roce 1873 na světovou výstavu (*Weltausstellung*) ve Vídni (Woldřich 1873, 246, 247; Much 1874, 12–14, 18, 24–25, 30).

Wanklova příslušnost k internacionálnímu společenství prehistoriků od přelomu 60. a 70. let 19. století vcelku přirozeně ovlivnila jeho pohled na interpretaci archeologických pramenů. Středoevropská prehistorie tehdy naplno vstoupila do éry pozitivismu, spojené se snahou postavit poznání na pevný metodologický i interpretační základ. Tomu odpovídalo také její organizační spojení s fyzickou antropologií (zaměřenou tehdy především na výzkum lidských lebek), čerpání interpretačních podnětů z etnologie a aplikace metod využívaných v přírodních vědách, jež byly ostatně vzorem také v jednotné, logické a obecně srozumitelné terminologii. Wankel již od počátku využíval při svých výkopech stratigrafii a jeho odborné texty obzvláště v 70. letech 19. století zachovávaly přísně věcný ráz. Etnicitu archeologických pramenů posuzoval tehdy zcela s ohledem na dobové poznatky, bez snahy vnést do interpretací představy založené na pouhých přáních či domněnkách – namátkou v konkrétním případě provedl etnické určení lebek z Rebešovic a Rajhradu výhradně srovnáním metrických kranilogických hodnot s údaji známými z jiných lokalit; rebešovické pohřebiště (o němž dnes víme, že pochází z doby hradištní) právě proto přisoudil Germánům, nálezů z Rajhradu (o nichž dnes víme, že náležejí lengyelské kultuře) ze stejného důvodu připsal Keltům (Wankel 1873a). Příklon k slavjanofilské interpretaci archeologických pramenů v překonaném romantickém duchu, s nímž je dnes Wankel tradičně spojován, se odehrál teprve později.

Ve stínu Wanklových internacionálních kontaktů i jeho aktivit v rámci vídeňské Antropologické společnosti, o nichž přesvědčivě vypovídá nejen série jeho statí zveřejněných v prvních číslech spolkového časopisu (např. Wankel 1870–1871a;¹ 1870–1871b; 1872; 1873a; 1873b), ale také darování některých nálezů do vznikajícího spolkového muzea (Kanitz 1872, 103; 1874, 106), zůstává doposud jeho spolupráce s c. k. Centrální komisí pro výzkum a zachování uměleckých a historických památek (*k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*), ústřední institucí v oblasti památkové péče, jež byla konstituována v letech 1850–1853 v hlavním městě rakouské monarchie² (srov. pouze dvě zmínky v biografických statích o Wanklovi, ovšem s nesprávným vrocením počátku spolupráce: Absolonová – Bednářová 1970a, 36, 41; srov. též Podborský, Kovárník 2012, 138). Ta však spadá výhradně do období, kdy se po svém odchodu do penze v závěru první poloviny roku 1883 přestěhoval do Olomouce a opustil region, kterému vděčil za své zrození archeologa. Do struktury c. k. Centrální komise byl totiž zapojen teprve od přelomu let 1883 a 1884, zprvu jako korespondent, po necelých dvou letech byl ale jmenován konzervátorem pro část Moravy a v této funkci setrval do roku 1893, kdy na ni rezignoval.

Právě spolupráce mezi Wanklem a c. k. Centrální komisí tvoří námět tohoto článku. V obecném povědomí je dosud redukována prakticky pouze na dva rozsáhlejší články, které vyšly v oficiálním časopise instituce (Wankel 1888; 1890), a několik noticek, které zmínily Wanklovo jméno. Tyto texty, jejichž rukopisy prošly před zveřejněním pečlivou redakční úpravou, však neumožňují nahlédnout do pozadí vztahu mezi Wanklem a c. k. Centrální komisí. Oboustranná spolupráce byla navíc výrazně rozmanitější a rozsáhlejší, jak prokazuje dochovaná úřední korespondence, uložená ve fondu Památkový úřad Vídeň v Národním archivu v Praze. Právě ta poskytuje důležitý pohled za pomyslné kulisy, a to nejen na dobovou praxi ochrany prehistorických památek.

Cílem následujících stran je tudíž představit vývoj zhruba desetileté spolupráce mezi Wanklem a c. k. Centrální komisí, a to primárně za použití dosud neznámých/nevyužitých archivních pramenů. V centru pozornosti stojí především používané úřední postupy, jež umožňují alespoň dílčí zobecnění. Je totiž otázka, zda způsoby jednání a řešení rozmanitých situací, jež uplatňoval Wankel, byly tehdy pro konzervátory c. k. Centrální komise typické. Především totiž, že podle archivních pramenů se Wankel opakovaně snažil využít c. k. Centrální komisí ke svému vlastním (nikoliv ovšem úzce osobním!) záměrům – ve prospěch Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci³ a muzea, které tento spolek spravoval.

Záležitosti, které se staly předmětem písemné komunikace mezi Wanklem a c. k. Centrální komisí, byly poměrně různorodé. Týkaly se nejen konkrétních nalezišť či nálezů, ale také osobností ze světa prehistorie. Každé z témat, jež bylo v korespondenci mezi oběma stranami naneseno, vytváří – při pohledu nazpět – svým způsobem samostatný a specifický příběh. Každý z nich byl ovšem zároveň součástí jednoho celku, tj. vztahu mezi Wanklem a c. k. Centrální komisí. Tomu odpovídá také zvolená koncepce výkladu v tomto článku. Dokumentované kauzy jsou totiž představeny v chronologickém sledu po jednotlivých letech. Z formálního hlediska je vhodné upozornit, že řada nalezišť figurovala ve Wanklově době (ale také řadu desetiletí poté) v literatuře nikoliv pod katastrem, na němž ležela, ale pod názvem geograficky nejbližší obce bez ohledu na průběh katastrální hranice. Systematika nalezišť, která je zde použita v dílčích nadpisech, ovšem vychází ze současného administrativního členění (tj. odráží aktuální reálný stav), jakkoliv vlastní text se především kvůli provázání s údaji v dobové literatuře (a také ze stylistických důvodů) přidržuje vžitých, třebaže věcně nepřesných/nesprávných názvů. Zbývá poznamenat, že krátké informativní zprávy o nálezech (*Notizen*), které pravidelně vycházely v časopise vydávaném c. k. Centrální komisí, jsou sice zpravidla formálně anonymní, avšak ve skutečnosti vycházejí ze zpráv, které byly zasílány do Vídně. Otištěny byly buď (většinou) v redukované, nebo (výjimečně) v stylisticky přetvořené podobě. Jelikož díky archivním pramenům lze kromě jediného případu (Anonym 1889) u všech ostatních formálně anonymních *Notizen* citovaných v tomto článku bezpečně stanovit autory původních textů, jsou zde citovány pod jejich jmény (Müller 1883; Wankel 1885b; 1886; Struschka 1889; Wanklová 1891).⁴

2. Jindřich Wankel jako korespondent c. k. Centrální komise

Když byla v letech 1873–1874 reorganizována c. k. Centrální komise, její činnost byla rozdělena do tří sekcí. První z nich (I. sekce uměleckých památek starověku a památek předhistorické doby) byla zčásti zaměřena na prehistorii, jíž dosud v této instituci nebyla věnována systematická pozornost. Obdobně jako v předchozí éře se měla c. k. Centrální komise opírat o konzervátory, ustavené však tentokrát vždy s působností pro konkrétní sekci – šlo o spolupracovníky jmenované pro jednotlivé regiony, kteří měli vídeňskému ústředí podávat informace a aktivně zasahovat v případech ohrožení památek. Účinnost těchto zásahů však byla výrazně oslabena právními poměry, v nichž se konzervátoři pohybovali. Vlastnické právo majitelů pozemků/nemovitostí (včetně nakládání s nálezů) bylo nezpochybnitelné, a tak konzervátoři mohli nanejvýše apelovat na jejich dobrou vůli, resp. spoléhat na ochotu orgánů státní správy a samosprávy vyjít jejich podnětům vstříc. Totéž ostatně platilo o celé c. k. Centrální komisí a její vedení si to při řešení konkrétních případů velmi dobře uvědomovalo. Zákon, který by jasně definoval pravidla a povinnosti v oblasti památkové péče, zůstal

v monarchistických letech nenaplněným cílem, třebaže nechyběly pokusy o jeho legislativní prosazení. Kromě konzervátorů mohli být *ad hoc* ustaveni také korespondenti – do této funkce byli jmenováni většinou příležitostní informátoři či zasloužilí dlouholetí spolupracovníci c. k. Centrální komise. Oproti konzervátorům nebyly aktivity korespondentů stanovami omezeny na konkrétní sekci. Dodejme, že funkce konzervátorů i korespondentů byly čestné, tj. neplacené.

Jmenování nových konzervátorů i korespondentů představovalo závěrečný krok reorganizace let 1873–1874, a proto proběhlo teprve v druhé polovině roku 1875, kdy také c. k. ministerstvo kultu a vyučování (*de iure* nadřízený orgán c. k. Centrální komise) schválilo instrukce pro činnost konzervátorů. Vzhledem k počínajícímu Wanklovu věhlasu v prehistorických kruzích je poměrně pozoruhodné, že pro území Moravy byl tehdy ustanoven jediný konzervátor I. sekce – Moritz Trapp, od roku 1864 správce sbírek Františkova (dnešního Moravského zemského) muzea (Anonym 1876, IV). Snad bylo důvodem oficiální Trap-povo postavení kustoda ústředního moravského muzea, jakkoliv Františkovo muzeum bylo *de iure* soukromé. Wankel byl totiž z úředního hlediska soukromým badatelem bez jakéhokoliv institucionálního zázemí, jehož výzkumná činnost byla výrazně zaměřena na jediný region v rámci Moravy. Třebaže jeho prehistorická sbírka obsahovala již tehdy unikátní soubor z jeskyně Býčí skály a nálezy z jeskyní Moravského krasu, ještě v roce 1872 v ní byly artefakty z jiných částí Moravy zastoupeny velmi málo (srov. Wankel 1872, 307).

Kádr oficiálních spolupracovníků c. k. Centrální komise na Moravě se přitom v následujících letech proměňoval a rozšiřoval jen pozvolna. Kromě Moritze Trappa byli v roce 1875 jmenováni dva konzervátoři II. sekce (Gustav hrabě Bellrupt-Tissac, Robert Maria hrabě Lichnowsky von Werdenberg) a dva konzervátoři III. sekce (Christian rytíř von d'Elvert, Beda Dudík); jediným korespondentem byl ustaven Karl Umlauff (Anonym 1876, IV, V). O sedm let později, na konci roku 1882, působilo na Moravě stále pět konzervátorů, přičemž pouze obsazení II. sekce prošlo obměnou – zde se nyní angažovali August Prokop a Karl Sterz, kromě nich byla část Moravy přidělena Moritzi Trappovi, který byl zároveň stále jediným moravským konzervátorem I. sekce. Korespondenti byli tehdy již čtyři – Franz Jungnickl, Franz Rosmael, Karl Umlauff a Franz Winterholler (Anonym 1883, IV, VI).

Wanklovy archeologické objevy v jeskyních Moravského krasu na přelomu 60. a 70. let 19. století proběhly zřejmě bez zájmu ze strany c. k. Centrální komise, v níž ovšem tehdy prehistorie nehrála podstatnou roli. Wanklovo jméno se v dokumentech c. k. Centrální komise objevilo poprvé patrně teprve v roce 1879 (tj. ještě v době jeho blanenského působení), a to v souvislosti s nálezy v Ústíně na Olomoucku. Moritz Trapp tehdy vídeňské ústředí informoval z titulu své funkce konzervátora I. (prehistorické) sekce o Wanklově výzkumu tamější mohly s názvem Královský kopec, který se odehrál s povolením majitele pozemku. Dozvěděl se o něm ze zprávy brněnské četnické stanice, kterou o Wanklově terénní akci zpravila podřízená služebna v Drahanovicích („es habe *Med. D^{or} Heinrich Wankel aus Blansko die letzten Tage der verlassenen Woche auf den Ustiner Fel-dern bei der Flaarmühle am rechten Blatta-Ufer in dem sogenannten Königshügel Grabungen mit Zustimmung des betreffenden Grundeigentümers vornehmen lassen*“). Zmínil některé z nálezů, jež Wankel získal („Hiebe sind 1 Hiebwaŕfe aus Bronz in Form eines Beiles, dann ein Pfeil und Stükchen von Schädelknochen der Ergrabenen gefunden worden, welche Gegenstände D^r Wankel sich mitnahm.“), avšak u toho také zůstalo. Omezil se tudíž pouze na uvedení faktů, bez jakékoliv snahy o kritiku či dokonce pokusu o zásah proti zjevně soukromým Wanklovým aktivitám – směrodatné

evidentně bylo, že výkopy proběhly s povolením vlastníka pozemku, tj. respektovaly tehdejší legislativní normy⁵ (k výkopům mohly v Ústíně s popisem náleзовých okolností a způsobu výzkumu srov. Wankel 1885a; 1890, 231).

V říjnu 1883 byl Wankel navržen do pozice korespondenta c. k. Centrální komise, a to Augustem Prokopem, ředitelem Umělecko-průmyslového muzea v Brně a od roku 1880 jedním z moravských konzervátorů II. sekce. Ten tehdy v dopise vídeňskému ústředí c. k. Centrální komise mimo jiné sděloval: „*Zu Correspondenten möchte ich weiter vorschlagen, den bekannten Dr. Wankl (früher Blansko – neuestens Olmütz), der als Prähistoriker Mährens 1. Autorität ist, von dem das Hofmuseum die Sammlung präh. Funde um 14.000 fl. gekauft hat, die er früher mit 30.000 fl. bewertete.*“ A s optimistickým výhledem do budoucna podotýkal: „*Er hat in Olmütz neuestens einen archeolog. Verein gegründet u. wird mit Corresp. Müller zusammen sehr günstig wirken können.*“⁶ Prokopův návrh byl 7. prosince 1883 projednán v c. k. Centrální komisi a jednomyslně schválen. Týden poté, 14. prosince 1883, byl o svém zvolení korespondentem uvědoměn Jindřich Wankel – oficiální zdůvodnění cti, které se mu dostalo, zmiňovalo, že se tak stalo „*in Würdigung Ihrer bes. Verdienste um die Erforschung Mährens in praeh. Richtung*“.⁷ Úředně byl Wankel jmenován korespondentem teprve na počátku roku 1884, přičemž tento akt provedl c. k. moravské místodržitelství⁸ (Absolonová – Bednářová 1970a, 41 s nesprávným ročením; srov. Anonym 1884b, 133).

Wankel se tudíž o spolupráci s c. k. Centrální komisí neucházel z vlastní vůle. Iniciativa rozhodně nebyla na jeho straně, třebaže si pocty, již se mu dostalo, nepochybně považoval (srov. Anonym 1884b, 133). Roli pomyslného hybatele událostí sehrál zjevně August Prokop a je vhodné zdůraznit, že nešlo o jeho první iniciativu tohoto druhu. Již na počátku září 1883 totiž navrhl do pozice korespondenta c. k. Centrální komise Karla Jaroslava Mašku („*was prähistorische Studien betrifft, eine sehr beachtenswerte Rolle spielt, eine prächtige Sammlung besitzt, vielseitige Correspondenz hat*“), tehdy působícího na reálce v Novém Jičíně a po prvních objevech (včetně dolní čelisti neandertálce) v jeskyni Šipce u Štramberka stojícího na prahu mimořádné archeologické kariéry.⁹ Dodejme, že tento návrh projednala c. k. Centrální komise 21. září 1883 a schválila ho.¹⁰

Prokopova idea o Wanklově potenciální spolupráci s Wilibaldem Müllerem, tehdy skriptorem c. k. Studijní knihovny v Olomouci (a od roku 1892 jejím ředitelem) a čerstvým korespondentem c. k. Centrální komise,¹¹ kterou nastínil v dopise do Vídně, měla své opodstatnění. Müller se tehdy v rámci svých aktivit v olomouckém Městském historickém muzeu, konstituovaném v 70. letech 19. století, vskutku příležitostně věnoval archeologii. Jedna z terénních akcí (v Nemilanech) dokonce proběhla z podnětu vídeňské Antropologické společnosti a Prokop o jeho archeologických aktivitách věděl (Prokop 1883, CVII). V září 1883 (tj. ještě před Wanklovým jmenováním do pozice korespondenta) informoval Müller c. k. Centrální komisi o nálezu trojice bronzových mís v prostoru vlakového nádraží v Olomouci (Müller 1883; k nálezu souhrnně Dohnal 2011).¹² Z jeho pera pocházela také zpráva o nálezech učiněných ve Slatinicích při stavbě železniční dráhy z Olomouce do Čelechovic na Hané (Müller 1884; k nálezům souhrnně Hlava 2014, 540–545, obr. 14–16).¹³

Ke kooperaci Wankla s Müllerem pod křídly (a ve prospěch) c. k. Centrální komise však nakonec nedošlo. Důvodem snad primárně nebyly konkurenční (třebaže vcelku korektní) vztahy dvou olomouckých muzeí podobného zaměření, jež se výrazně lišily národnostním složením okruhu příznivců i ambicemi tvůrců, ale spíše Müllerovo ochabující nadšení pro prehistorii. Jeho zájem se ostatně záhy koncentroval jiným směrem,

o čemž výmluvně vypovídá také jeho jmenování konzervátorem II. sekce c. k. Centrální komise na počátku roku 1892.¹⁴ Navíc Wankel ve své nové roli aktivitou rozhodně nehyřil, třebaže právě tehdy se v nově konstituovaném olomouckém muzejním spolku cíleně věnoval archeologii. Zřejmě se spíše snažil využít nově nabyté pozice k získání úřední podpory pro velkolepé záměry se spolkovým muzeem. Již na počátku února 1884 zaslal Alexandru Helfertovi, prezidentovi c. k. Centrální komise, první číslo nového spolkového časopisu, *Časopisu Muzejního spolku olomouckého*¹⁵ a zároveň jej žádal o podporu ideje vzniku ústředního prehistorického muzea pro Moravu – podle záměru tvůrců olomouckého muzea v čele s Wanklem jím mělo být právě nové spolkové muzeum (srov. např. Klvaňa 1883–1884). Z Vídně se mu dostalo jen obecné zdvořilé odpovědi.¹⁶ Poté teprve na přelomu let 1884 a 1885 poslal do Vídně souhrnnou zprávu o vzniku olomouckého muzejního spolku a jeho činnosti za první rok existence; část obsahu Wanklova elaborátu tvořily informace o provedených terénních akcích na archeologických nalezištích – především v Seničce a Předmostí, zmíněny byly také aktivity v Černotíně, Cholině, Nákle, Jarohněvicích, Šelešovicích a Vrbce (Wankel 1885b).¹⁷

3. Jindřich Wankel jako konzervátor c. k. Centrální komise

Třebaže se Wanklova spolupráce s c. k. Centrální komisí v roli korespondenta omezila na pouhé dva uvedené příklady, po necelých dvou letech se dočkal v hierarchii c. k. Centrální komise významného povýšení. Ani v tomto případě nebyla iniciativa na jeho straně. Prvotní impulz vzešel z c. k. Centrální komise, kde uzrála myšlenka rozdělit doposud jediný moravský konzervátorský obvod I. (prehistorické) sekce na více částí. Intenzivní diskuse na toto téma proběhla ve vídeňském ústředí c. k. Centrální komise v polovině roku 1885. Návrh, který vykrystalizoval, spočíval v rozdělení Moravy na tři konzervátorské obvody. První obvod měl zahrnovat politické okresy Boskovice, Brno, Hodonín, Hustopeče, Kroměříž, Kyjov, Mikulov, Moravský Krumlov, Nové Město na Moravě, Uherské Hradiště, Uherský Brod, Velké Meziříčí, Vyškov a území měst Brna, Kroměříže a Uherského Hradiště; počítalo se pro něj s Moritzem Trappem. Do druhého obvodu měly náležet politické okresy Holešov, Hranice na Moravě, Litovel, Místek, Moravská Třebová, Nový Jičín, Olomouc, Prostějov, Přerov, Rýmařov, Šternberk, Šumperk, Valašské Meziříčí, Zábřeh a území města Olomouce; právě tento obvod nakonec připadl Jindřichu Wanklovi. Třetí konzervátorský obvod byl výrazně menší a měly ho tvořit jednak politické okresy Dačice, Jihlava, Třebíč a Znojmo, jednak území měst Jihlavy a Znojma; měl být přidělen Adolfu Sterzovi. Návrh byl nejprve přednesen v zasedání I. (prehistorické) sekce c. k. Centrální komise dne 4. července 1885. Dva dny poté se k němu interně vyjádřil Matthäus Much, od svého jmenování členem c. k. Centrální komise v roce 1877 ústřední postava její I. (prehistorické) sekce (Urban 2002, 12) a zároveň jeden z nejbližších Wanklových přátel ze světa prehistorie,¹⁸ který se s návrhem plně („*im vollsten Umfange*“) ztotožnil a souhlasil také s osobnostmi, jimž měly být jednotlivé obvody přisouzeny („*schließt sich dem Vorschlage den genannten Persönlichkeiten für die betreffenden Conservatoren-Stellen an*“).

Komplikace však zřejmě nastaly 10. července 1885 při plenárním zasedání c. k. Centrální komise a týkaly se právě přidělení druhého konzervátorského obvodu Wanklovi.¹⁹ Když c. k. Centrální komise záhy poté sdělovala do Brna c. k. moravskému místodržitelství své rozhodnutí o nové úpravě konzervátorských obvodů a vytyčovala jejich nové hranice, zmiňovala se také o jednotlivých kandidátech. Zatímco Trapp a Sterz prošli ve

vídeňském ústředí instituce pomyslným schvalovacím sítím bez poskvrny, u Wankla tomu bylo jinak: „*Bez. des 2. Bezirkes wäre noch geeignete Persönlichkeit zu finden, doch schien der CC. der in Olmütz lebende u. als Praehistoriker und Schriftsteller in diesem Jahr außerlichst bekannte D^r Wankel als eine hierfür zu berücksichtigende Persönlichkeit.*“ Z Vídně proto žádali nejen o vyjádření k celému návrhu, ale zároveň vyzývali k jeho případným úpravám, včetně personálního obsazení.²⁰ Wanklova pozice byla zjevně nejistá. Ovšem v Brně s předloženým řešením bez výhrad souhlasili, a to včetně přisouzení druhého z konzervátorských obvodů Wanklovi.²¹ Tím bylo rozhodnuto. Vídeňská c. k. Centrální komise se poté obrátila na c. k. ministerstvo kultu a vyučování se žádostí o jmenování konzervátorů s platností na pět let, a to v působnosti nově konstituovaných obvodů.²² To bylo provedeno patrně někdy v druhé polovině roku 1885.

Wankel se ve své nové roli nevedl zrovna šťastně. V prosinci 1885 informoval Moritz Trapp vídeňské ústředí c. k. Centrální komise o nálezech v Olomouci, třebaže již nyní nespadała do jeho konzervátorského obvodu. Nešlo však o pokus o Wanklova dehonestaci, Trapp pouze předal informaci, kterou se dozvěděl z brněnského denního tisku. Noviny *Brünner Zeitung* otiskly 12. prosince 1885 kratičkou zprávu o bohatých prehistorických nálezech při výkopech pro budovu nové pošty na tehdejším náměstí císaře Františka Josefa I. v Olomouci (Anonym 1885a), navíc bezprostředně následovanou notickou o výkopech Floriana Koudelky na pohřebišti pod Hradiskem v Brně-Obřanech (Anonym 1885b).²³ Trapp sice Wankla v průvodním dopise nezmínil a navíc v souladu s přiloženou novinovou zprávou korektně konstatoval: „*Was die Funde in Olmütz betrifft, so sind selbe geborgen und gelangen nach Prüfung durch das naturhistorische Hof-Museum Wiens in das städtische Museum von Olmütz.*“ Noviny ovšem Wanklovo jméno výslovně uvedly („*es constatirte Conservator Herr Dr. Wankel auch das Vorhandensein von Wandstücken aus gebranntem Thon, welcher noch deutliche Eindrücke der ehemaligen Holzfüllung zeigte.*“; Anonym 1885a) a pro něj to znamenalo jistou nepřijemnost. Z Vídně se totiž vzápětí na Wankla obrátili a s odkazem na novinovou zprávu (tj. Trappův zásah do chodu událostí neprozradili) žádali o sdělení bližších podrobností. Zároveň dodávali: „*Nachdem EW. noch nicht mit dem Amt u. Weise des Verhältnisses der Conservatoren dem Comm. vertraut sein dürften, so erlaube mir mitzutheilen, daß in derartigen Fällen es üblich ist, daß die Conservatoren sofort mehre berichten, wie überhaupt es der C. C. sehr erwünscht ist, wenn sich zwischen ihre u. den Conservatoren wie möglichst lebhaft Correspondenz herausbildet.*“²⁴ Wankel skutečně sepsal vzápětí poměrně podrobnou zprávu, jejíž část byla zveřejněna (Wankel 1886).²⁵

3.1 Rok 1886: Olomouc-Nemilany

Kauza ohledně nálezů z výkopů pro budovu nové pošty v Olomouci, jež začala v závěru roku 1885, se odehrála z podnětu c. k. Centrální komise. První dokumentovaný případ, u něhož stála na počátku naopak Wanklova iniciativa, proběhl teprve v létě 1886 a souvisel s nálezy v Nemilanech, ležících tehdy za hranicemi Olomouce. Dne 24. července 1886 se Wankel obrátil na vídeňské ústředí c. k. Centrální komise se žádostí o pomoc v situaci, kdy se profesor olomoucké reálky Verth zmocnil jakýchsi nálezů („*die in Nimlau gefundenen Alterthümer*“), získaných na pozemku rolníka Zankela. Údajně šlo o bronzové šperky z (jediného?) kostrového hrobu (Wankel 1890, 225). Podle Wanklovy představy se měla c. k. Centrální komise zasadit u c. k. okresního hejtmanství v Olomouci, aby nálezy z Nemilan byly vydány jemu jako konzervátorovi; zákrokem olomouckého c. k. okresního hejtmanství mu také mělo být umožněno naleziště prozkoumat. Wankel rovněž žádal o rozhodnutí, v jakém muzeu mají být nálezy deponovány.²⁶

Nemilanská záležitost byla projednána v c. k. Centrální komisi již 30. července 1886. Byl to typický případ, u něhož se naplno ukázaly právní limity reálných možností této instituce. Došlo-li totiž k nálezům na soukromém pozemku, byl jakýkoliv úřední zákrok, který by je vymáhal ve prospěch konkrétní instituce či jednotlivce, naprosto nemyslitelný. Totéž platilo rovněž o případném výzkumu, neboť zde byla směrdatná dhoda s majitelem pozemku. Z úředního hlediska bylo možné pouze apelovat na dobrou vůli a ve Vídni si toho byli velmi dobře vědomi. Proto Wanklovi odpověděli, že zakročení podle jeho návrhu by bylo bezvýsledné. A dodávali, že c. k. okresní hejtmanství nemá vůbec smysl kontaktovat. Zjevně poučení zkušenostmi z obdobných kauz Wanklovi sdělovali, že „*der Grundbesitzer Zankel der rechtmäßige Eigentümer der Fundobjecte ist u. nach seinem Belieben darüber disponiert*“.²⁷ Podnět, s nímž přišel Wankel, byl tudíž zamítnut. Pro osud nálezů z Nemilan to byl pomyslný rozsudek smrti. Wanklovi se je získat nepodařilo a skončily kdesi v nenávratnu (srov. Wankel 1890, 225 – „*Die Gegenstände sind verschwunden*“).

3.2 Rok 1887: Čelechovice na Hané

Třebaže snaha podnitit zásah c. k. Centrální komise kvůli nálezům v Nemilanech v létě 1886 byla neúspěšná, rok poté zkusil Wankel štěstí znovu v obdobné (nikoliv ovšem totožné!) záležitosti. Tentokrát totiž nešlo o konkrétní naleziště, ale o archeologickou sbírku uloženou v cukrovaru v Čelechovicích na Hané, jenž tehdy patřil Moritzi hraběti Saint-Genois d'Anneaucourt. Patrně právě Wankel na ni upozornil prezidenta c. k. Centrální komise Alexandra Helferta při jeho služební cestě na Moravu.²⁸ Wanklovým záměrem bylo získat ji pro olomoucké muzeum, v němž byl kustodem, a před Helfertem se s tím nijak netajil. Po návratu do Vídně Helfert tuto záležitost nejprve projednal při zasedání I. (prehistorické) sekce c. k. Centrální komise dne 28. října 1887 a poté psal jménem celé instituce c. k. okresnímu hejtmanství v Prostějově: „*Wie ich aus Anlaß meiner letzten Amtsreise in Erfahrung gebracht, werden viele von den sehr interessanten Ausgrabungen von Želechowitz, einem Besitze des Grafen Saint Genois, herrührende Fundgegenstände in die Kanzlei der dortigen Zuckerfabrik gebracht und daselbst aufbehalten ohne daß sich ein besonderes wissenschaftliche Interesse dafür, Fundgabe und eine wissenschaftliche Sorgfalt darüber wollte*“.²⁹ A navrhoval konkrétní řešení, za nímž lze zřetelně tušit právě Wanklovu iniciativu (srov. Wankel 1890, 229): „*Das vor einigen Jahren entstandene im raschen Aufblühen begriffene Museum zu Olmützt wäre der geeignete Sammelpunkt für jene Reste einer urvordenklichen Vergangenheit. Sollte Graf Saint Genois sich das ihm zustehenden Eigenthumsrechtes auf diese Objecte nicht begeben wollen, so würde der in solchen Fällen anderorts übliche Modus ganz von seinem Platze sein, daß die Gutsverwaltung mit Vorbehalt dieses Eigenthumsrechtes die fraglichen Gegenstände dem Olmützer Museum als bloßer Depositum anheimgibt*“.³⁰ Opis tohoto dopisu zároveň zasílal Wanklovi „*zur gefälligen Einsicht und Bedachtnahme*“.²⁹

Prostějovské c. k. okresní hejtmanství již 10. listopadu 1887 psalo do Čelechovic na Hané, jenže odezva byla negativní. Ředitel čelechovického cukrovaru Ignaz Brande sděloval, že předání nálezů do olomouckého muzea nepřipadá v úvahu, neboť toto muzeum „*kein Museum im allgemeinen Sinne, sondern ein von einem Privatvereine angelegte und verwaltete Sammlung ist*“.³⁰ A dodával: „*Ein Theil dieser Gegenstände wird dem mähr. Landesmuseum nächster Zeit übergeben*“.³⁰ Brandeho argumentace nepostrádala prvek absurdity – brněnské Františkovo muzeum („*mähr. Landesmuseum*“) bylo totiž *de iure* soukromé, obdobně jako muzeum v Olomouci. Za negativním postojem se spíše skrývala nechuť deponovat nálezy v národnostně českém muzeu, ostatně obdobný

motiv sehrál zřejmě podstatnou roli v osudech laténského depotu objeveného téměř o dvacet let dříve na saint-genoiském panství Ptení (Hlava 2015, 259–260). C. k. okresní hejtmanství v Prostějově na konci listopadu 1887 zaslalo Brandeho vyjádření bez jakéhokoliv komentáře do Vídně, jak mu velela úřední povinnost.³¹ Zde byla celá záležitost přednesena 9. prosince 1887 při zasedání I. (prehistorické) sekce c. k. Centrální komise a poté uložena *ad acta*. Ani tato snaha o získání nálezů pro olomoucké muzeum tudíž nebyla úspěšná (srov. Wankel 1890, 229).

3.3 Rok 1888: Němčice nad Hanou, Olomouc, stař o terénních aktivitách olomouckého muzejního spolku a Uherské Hradiště

Po obou zkušenostech muselo být Wanklovi zřejmé, že úřední zákroky v případech, kdy nálezy na soukromých pozemcích získal právoplatně jejich majitel, který měl právo disponovat jimi podle svého uvážení, nemají šanci na úspěch. Přesto se z jeho podnětu odehrál na přelomu let 1887 a 1888 další obdobný případ. Někdy v závěru roku 1887 psal Jindřich Wankel soukromě Alexandru Helfertovi a zmiňoval se mimo jiné o nedávném objevu v Němčicích nad Hanou: „*Dort wurde beim Grundgraben eines Hauses u. Strasse Alterthümer gefunden, namentlich eine höchst interessante eiserne Kette in einem Gefäße ohne Drehscheibe gemacht; ich habe dieselbe gesehen. Ein Lehrer der Nachbarschaft hat sie an sich genommen, trotz meines Protestes und wurde an den Lehrer Knies in Blansko geschenkt*“.³² Neodbytný Wankel žádal Helferta o zákrok u c. k. okresního hejtmanství v Přerově a opět mu šlo o získání nálezů pro olomoucké muzeum: „*Ich bitte sehr bei der Bezirkshauptmannschaft zu Prerau darauf zu bestehen, daß alle Alterthümer, besonders die Kette sammt dem Gefäße, unverzüglich zurückgebe und dem Olmützer Museumverein übergeben werde, der vom Lande subventiert ist*“.³²

Helfert vložil Wanklovu žádost do pomyslného úředního soukolí c. k. Centrální komise a obvyklým úředním postupem požádal o stanovisko Matthäuse Mucha. Jeho postoj ovšem odrážel konzistentní názor c. k. Centrální komise – došlo-li k nálezům na soukromém pozemku, právoplatný majitel byl nezpochybnitelný a mohl s artefakty nakládat dle libosti. Z úředního hlediska byl smysluplný pouze apel na dobrou vůli. Much konstatoval: „*Wenn der nicht genannte Lehrer, der dieselben an sich genommen, übrigens auch schon wieder weiter gegeben hat, hiezu die Zustimmung des Grundeigenthümers hatte, dann würde man zu einem ämtlichen Einschreiten gegen denselben nicht einrathen können; umso weniger könnten berechnigte Schritte gegen den zweiten Besitzern unternommen werden*“.³³ Jeho doporučení bylo obligátní: „*Am ehesten dürfte sich ein gütliches Einwirken bei dem letzteren empfehlen, wofür der Cons. des Bezirkes die zunächst berufene Persönlichkeit wäre, da jedoch dessen Protest erfolglos geblieben, so könnte nunmehr allerdings die kk. Bezirks-Hauptm. um ihre Vermittlung im angegebenen Sinne angegangen werden*“.³³

Muchovo stanovisko bylo sděleno Wanklovi jako oficiální postoj c. k. Centrální komise. Připojen byl dovětek, který se týkal olomouckého muzea. Wankel se nepochybně domníval, že zmínka o subvencování olomouckého muzejního spolku ze zemských prostředků vylepší vyjednávací pozici, avšak ve výsledku ničemu nepomohla. Ve Vídni ji totiž pochopili jako pokus vydávat olomoucké muzeum za zemskou instituci, a tak pokládali za vhodné upozornit, že za zemské muzeum považují Františkovo muzeum v Brně.³⁴ Bylo to zdvořilé upozornění, že obdobné snahy jsou bezpředmětné.

Wanklův pokus přimět c. k. Centrální komisi k zásahu u němčických nálezů nebyl jediným námětem jeho dopisu. Wankel se totiž stručně zmiňoval také o nálezu depotu mincí při stavbě kanálu na vlakovém nádraží v Olomouci, který byl nyní uložen

na olomouckém c. k. okresním hejtmanství. Jeho informace byla vsuktna jen zprostředkovaná: „*Was für Münzen dieß sind, weiß ich nicht, aber das Gefäß, in welchem sie lagen, hätte ebenfalls erhalten werden sollen.*“ Wankel oznamoval, že v Olomouci čekají na rozhodnutí c. k. Centrální komise. Numismatika ovšem nespádala do kompetence I. (prehistorické) sekce, a tak byl Wanklův podnět předán II. sekci. Wanklova účast v této kauze tím skončila.³⁵

Jádro inkriminovaného dopisu se ovšem týkalo jiné záležitosti. Wankel se totiž dotazoval, zda by ve Vídni měli zájem o článek pro časopis vydávaný c. k. Centrální komisí, který by se týkal dvou významných nálezů – nedávného objevu tzv. nákolních staveb v Olomouci (srov. Wankel 1887) a halštatského depotu bronzových nádob z Nákla, zachráněného již v roce 1883 (tj. ještě před jmenováním Wankla korespondentem c. k. Centrální komise).³⁶ Ve Vídni Wanklovi nabídku přivítali s povděkem,³⁷ avšak záhy nastala změna. Na počátku roku 1888 prošel Wankel osobní krizí, spojenou s výraznou deziluzí z poměrů v moravské archeologii. Příčinou bylo konstituování Muzejního spolku v Brně, který považoval za pokus o rozštěpení národnostně české archeologie na Moravě. Pod dojmem události, které nedokázal zvrátit, psal v březnu 1888 do Vídne: „*Uiberhaupt geht es in unseren Musealangelegenheit schlecht u. ich habe alle Hoffnung aufgegeben, daß es mir zu gelungen sollte, hier für das Land u. Volk etwas zu thun (...) und ich habe auch entschlossen, alles aufzugeben und die wenigen Tage, welche ich nach zu leben habe, für mich zu benützen.*“ Omlouval se proto, že přislíbený článek nedodá.³⁸ Avšak Wanklovy deprese netrvaly dlouho. Snad mu pomohl také dopis z Vídne;³⁹ na počátku dubna 1888 byl totiž článek hotov, třebaže s pozměněným obsahem oproti původnímu plánu (Wankel 1888).⁴⁰

Poslední Wanklova kauza spojená s rokem 1888 byla poměrně delikátní. Šlo o nálezy objevené při rozšiřování železniční dráhy mezi Uherským Hradištěm a Starým Městem, tedy v regionu, který nespádá do Wanklova konzervátorského obvodu. V okolí Uherského Hradiště a Starého Města byl velmi aktivní místní učitel František Myklík, jeden ze spolupracovníků olomouckého Vlasteneckého spolku muzejního. Ten si již na podzim 1887 všiml v zářezu železniční trati v poloze Špitálky na katastru Starého Města stop po prehistorickém nalezišti. Když se v létě 1888 blížil začátek stavebních prací, obrátil se na Moritze Trappa, od něhož očekával pomoc před bezohledným zničením lokality. Trapp se z titulu své konzervátorské funkce skutečně snažil podnítit c. k. Centrální komisi k zákroku a do Vídne s odkazem na informace získané od Myklíka sděloval: „*Hiebei würde ich die h. k. k. Central Com. ganz ergebenst bitten, durch ein Einschreiten bei der Bahndirection es zu ermöglichen, falls wirklich prähistorische Objecte gefunden würden, daß man mich hievon avisier und dieselben im Interesse der ferneren Erhaltung und des Studiums wegen dem Franzens Museum in Brünn widmen möchte. Sonst gehen solche Funde wieder in Privathände und sind für die Öffentlichkeit verschlossen.*“⁴¹ Z Vídne se vzápětí obrátili na generální ředitelství c. k. Severní dráhy císaře Ferdinanda, jež žádali o součinost a spolupráci s Trappem,⁴² avšak bez výrazného úspěchu.

Myklík se ale snažil neponechat nic náhodě. Kromě Moritze Trappa se totiž již někdy na počátku srpna 1888 obrátil také na Jindřicha Wankla. Ten také nelenil a dvakrát se snažil přimět k zákroku c. k. okresní hejtmanství v Uherském Hradišti; mimo jiné navrhol, aby byl učitel Myklík pověřen dohledem nad výkopy, ovšem úspěšný nebyl. Úředníci v Uherském Hradišti se totiž jeho podnětem odmítli zabývat a sdělili mu, že pro ně není partnerem k jakémukoliv jednání. Wankel psal proto v říjnu 1888 do Vídne c. k. Centrální komisi a líčil peripetie, které již kvůli kauze absolvoval.⁴³ Zde poté došlo opět k pokusu o úřední zásah,

kteřý tentokrát směřoval také na zemské i říšské orgány. Vedení c. k. Centrální komise ovšem zároveň dalo Wanklovi zřetelně na vědomí, že jeho zákroky za hranicemi vymezeného konzervátorského obvodu nejsou žádoucí.⁴⁴ Wanklovo angažmá v této kauze tím skončilo. Františkovo muzeum získalo nakonec do svých sbírek pouhé dva artefakty (Anonym 1889; Trapp 1889),⁴⁵ zato Myklíkovi se podařilo prokopat alespoň některé z narušených nálezových situací (Myklík 1890, 84–86, tab. I), třebaže to bylo spojeno se značnými obtížemi⁴⁶ (k celé kauze srov. Hlava 2017, 248–250).

3.4 Rok 1889: Přerov II–Předmostí, Horní Dunajovice a mohyly na panství Kvasice

Předmostí u Přerova platilo od přelomu 70. a 80. let 19. století za exkluzivní paleolitické naleziště a jeho věhlas záhy přesáhl hranice Moravy. Z moravských prehistoriků zde kopal jako první Jindřich Wankel, ovšem po roce 1882 došlo ke sporům s Karlem Jaroslavem Maškou, který se pustil do samostatných akcí (srov. např. Svoboda 2006, 11). Neshody se tehdy podařilo překonat a Maška se v roce 1886 dokonce kolegiálně zúčastnil Wanklových výkopů (Anonym 1886, 97; Klíma 1990, 28–29). Smír netrval dlouho.

Na přelomu let 1888 a 1889 se Wankel obrátil soukromě na Matthäuse Muchu a vyzvídal, zda by bylo možné zasáhnout u majitele předmostecké cihelny Josefa Chromečka. Jeho plán byl prostý – chtěl s pomocí c. k. okresního hejtmanství v Přerově dosáhnout, aby tamější výzkumy byly povoleny výhradně jemu, resp. olomouckému muzejnímu spolku.⁴⁷ Svůj motiv sice neodhalil, avšak již záhy vyšlo najevo, že impulzem byl blížící se střet s Maškou, který zde po třech letech zamýšlel opět kopat. Šlo o delikátní záležitost – Much to velmi dobře věděl a po předchozích zkušenostech si to nepochybně uvědomoval také sám Wankel. Na majitele jakéhokoliv pozemku bylo možné pouze apelovat, úvahy o jakémkoliv úředním nařízení byly bezpředmětné.

Předmostecké naleziště však vzhledem ke svému mimořádnému významu představovalo specifický případ, přestože nejslavnější objev mělo teprve před sebou. Much přenesl Wanklův podnět na půdu c. k. Centrální komise a zde se rozhodli vyjít vstříc. Oproti předchozím případům se totiž obrátili na c. k. okresní hejtmanství v Přerově a žádali jej o podporu Wanklova záměru; Wankla o svém postupu vzápětí informovali.⁴⁸ Jenže v Přerově žádost z Vídne vzali pouze na vědomí. Wanklovi nepomohla ani přímá výzva přerovskému c. k. okresnímu hejtmanství v květnu 1889 (obr. 1). Jediným výsledkem jeho snahy byl bizarní protokol s vlastníky pozemků v Předmostí, Josefem Chromečkem a Josefem Dokoupilem, který poté vznikl v Přerově. Jejich vyjádření Wankla nepotěšila, třebaže každý vlastník pozemků zvolil jinou taktiku. Chromeček vyhýbavě tvrdil: „*Náleziště moje jest již docela vyčerpané a na něm tedy nic více k nalezení, nemohu tedy ani D^r Wanklovi ani jinému přislíbiti, že jemu povolení ku vědeckému kutání dam.*“ Zato Dokoupil zcela bez obalu uváděl: „*Já se nemohu ve smyslu žádosti pana D^r Wankla zavázati a vyjadřuji se, že připustím k předhistorickému kutání na mně patřícím nalezišti předhistorických zbytku toho, který mně více podá, tj. mně naleziště slušně zaplatí.*“ Evidentně šlo především o peníze – kdo bude ochoten zaplatit více, ten bude kopat. C. k. okresní hejtmanství v Přerově k tomu dodávalo, že „*ungeachtet allen Zuredens, die im Protokolle benannten Grundbesitzer zu einer anderen Äußerung nicht zu bewegen waren.*“⁴⁹

Maška, o něhož šlo Wanklovi především, byl zprvu ochoten k dohodě (Podborský, Kovárník 2012, 246 – dopis K. J. Mašky J. Palliardimu, 10. května 1889) Avšak podmínky, které mu Wankel předložil, byly nepřijatelné. Z Wanklovy strany padla slova o morálním vlastnictví naleziště („*die Předmoster Fundstelle ist*

dohodu byl nakonec oběma stranami sporu vyslyšen, třebaže c. k. Centrální komise dala v zásadě za pravdu Palliardimu (srov. Podborský, Kovárník 2012, 266 – dopis V. Houdka J. Palliardimu, 12. července 1889). Výzkum nakonec proběhl pod Palliardiho vedením (Palliard 1890).

Wanklova přímluva ohledně výzkumu v Horních Dunajovicích nebyla jediným vstřícným krokem vůči Palliardimu. Wankel totiž zároveň s ní navrhl c. k. Centrální komisi, aby jmenovala dva nové korespondenty – Vítězslava Houdka (další osobnost z okruhu olomouckých muzejníků) a Jaroslava Palliardiho.⁵⁸ Matthäus Much, který Wanklův podnět dostal v c. k. Centrální komisi na stůl, ovšem zaujal negativní postoj, neboť „*sind die Genannten bisher zur CC. in keine Beziehungen getreten; da es jedoch Gepflogenheit der CC. ist, eine Ernennung in der Regel erst dann zu vollziehen, wenn seitens der Vorgeschlagenen ein Akt zur Beurtheilung vorliegt, so stellt der Gefertigte den Antrag auf den Vorschlag des Herrn D^{or} Wankel vorläufig nicht einzufügen, sondern abzuwarten, bis sich die Vorgeschlagenen selbst der CC. in entsprechender Weise bemerkbar machen*“.⁵⁹ Rozuzlení přišlo teprve za několik měsíců (srov. Podborský, Kovárník 2012, 248 – dopis K. J. Mašky J. Palliardimu, 31. srpna 1889). V plenární schůzi c. k. Centrální komise dne 8. listopadu 1889 byl totiž Houdek přes Muchovo původně negativní stanovisko zvolen korespondentem, zatímco Palliard 1889 přišel zkrátka; spory kolem výzkumu v Horních Dunajovicích v tom sehrály podstatnou roli.⁶⁰ Korespondentem se stal teprve na přelomu let 1892 a 1893, a to z popudu Klimenta Čermáka.⁶¹

Zatímco spory kolem paleolitického naleziště v Předmostí u Přerova i přímluva za Palliardiho byly vneseny do agendy c. k. Centrální komise z Wanklova podnětu, do další kauzy roku 1889 byl Wankel vtažen tak trochu proti své vůli. Měl ji na svědomí Hermann Struschka, profesor na německém státním gymnáziu v Kroměříži a okresní školní inspektor, zároveň ovšem také příležitostný prehistorik a od roku 1884 člen olomouckého muzejního spolku (Anonym 1884c, 180; Fišer 1979, 7–8; Kolbinger 2012, 140–141; 2016, 104–106). Dne 12. března 1889 se obrátil na vídeňské ústředí c. k. Centrální komise a sděloval, že se svolením Leopoldiny hraběnky Thun-Hohensteinové, majitelky panství Kvasice, se pustil do výkopů mohyl v okolí Nové Dědiny. Chtěl navázat na výzkumy mohyl v tamější oblasti („*zur Herrschaft Kwassitz gehörigen, hinter Neudorf gelegenen Reviere*“), jež provedl v předchozích letech olomoučtí muzejníci v čele s Jindřichem Wanklem (srov. Anonym 1884b, 133; 1884c, 176; Havelka 1884a; Wankel 1888, 243–244; 1890, 229–230; Příkrýl 1890, 14–21, obr. na str. 14, 18, tab. I–IV). Struschka se ovšem zmiňoval pouze o jejich výzkumech z roku 1884 a tvrdil, že Wankel je tehdy ukončil z prozaických důvodů: „*Da aber nur unbedeutende Eisenbeigaben gefunden wurden, stellte derselbe die weiteren Grabungen ein und reservierte sich nur die Erschließung des größten Leichenhügels*“.⁶² Skutečnost ale byla odlišná – Wankel totiž kvůli svému odjezdu na antropologicko-archeologický kongres do ruské Oděsy na konci srpna 1884 pověřil provedením dalších výzkumů Františka Příkrýla (Anonym 1884c, 176), který v nich pokračoval také v následujících letech. Šlo o mohylníky z doby hradištní a tomu odpovídal charakter získaných nálezů.

Není jasné, zda Struschka kopal v několika polohách, či pouze poblíž Vrbky v trati, která v dobové literatuře kolovala pod názvem Tabarky⁶² (ke starším výkopům v této poloze viz Anonym 1884c, 176; Wankel 1888, 244; 1890, 229–230; Příkrýl 1890, 18–21, obr. na str. 18, tab. II:5, IV; k lokalizaci Struschkova výzkumu jedné mohyly do této polohy viz Wankel 1890, 230 – „*Eines dieser Hügelgräber der Tabarky ist vom Schulinspector Herrn Struška aus Kremsier geöffnet worden*“; viz též Struschka 1889 – „*Eröffnung mehrerer Grabhügel in dem bei Neudorf nächst Kremsier gelegenen Revier der Herrschaft Kwassitz*“). V dopise do Vídně popisoval,

že v jím otevřených mohylách byly nalezeny kostry v natažené poloze na zádech a se železnými artefakty [„*Skelette in der Rückenlage meistens mit einem Eisenaxt en miniature, (...) hie und da ein Sporn aus Eisen*“], obdobně jako při výzkumech olomouckých muzejníků. Jedna z mohyl se ovšem z tohoto rámce výrazně vymykala. Struschka těsně pod jejím povrchem narazil na dětskou kostru [„*das Skelet eines (weiblichen?) Kindes, das ungefähr 10 Jahre alt sein mochte*“]. V okolí krku se vyskytly drobné stříbrné ozdoby kuželovitého tvaru, z nichž se ovšem dochoval jen jediný exemplář; Struschka ho daroval do zámecké sbírky majitelky panství (srov. Wankel 1890, 230). Část zachované lebky si ale odnesl domů, a teprve zde při jejím čištění našel stříbrnou záušnici. To ovšem nebylo vše. Struschka totiž ve výzkumu mohly pokračoval („*Da das Kinderskelet viel zu hoch lag und der Hügel für ein solches Skelet viel zu bedeutend war, wurde die Grabung fortgesetzt*“) a záhy narazil na druhou kostru, u jejíž levé strany ležel železný nůž. Mnohem zajímavější však byla sama kostra. Na levém nadloktí Struschka identifikoval zhojenou zlomeninu a na lebce zhojenou trepanaci, která však podle jeho názoru vznikla „*als Folge einer bedeutenden wenn auch nicht tödlichen Hiebwunde*“.

Wankel o Struschkových výkopech věděl, Struschka ostatně sděloval, že olomoucký konzervátor se zajímal právě o inkriminovanou lebku („*Das letzte erwähnte Object wurde vom Herrn Dr. Wankel vor kurzem reclamiert*“), zjevně ve snaze získat ji pro tamější muzeum. To však Struschka odmítl a v dopise do Vídně poodhaloval svůj motiv: „*Da ich aber bei aller Hochachtung vor dem ausgedehnten Wissen des genannten Herrn in die Objektivität seiner Forschungen (bei dem erkannten slawischen Tendenz) kein Vertrauen setze, so erlaube ich mir hiemit, die beiliegenden Fundstücke einer hochlöblichen k. k. Centralcommission selbst ergebenst zu unterbreiten und falls dieselben als brauchbar erfunden werden sollten, den Sammlungen dieses hochachtbaren Institutes bereitwilligst abzutreten*“.⁶³ K dopisu přiložil nejen trepanovanou lebku, ale také stříbrnou záušnici a železnou sekeru.⁶³ Sám Struschka měl ostatně s interpretačním slavjanofilstvím olomouckých muzejníků vlastní zkušenost. Když v roce 1884 vyšel v ročenice německého státního gymnázia v Kroměříži jeho obsáhlý článek o nálezech na Kroměřížsku (Struschka 1884), Jan Havelka vzápětí ve spolkovém muzejním časopise podotýkal: „*Celkem spisovatel jeví se býti pilným pozorovatelem a sběratelem; ale dílku jeho lze by bylo čímiti výtku nejednu. Tak projevuje na str. 9. domněni, že umělé pravěké předměty z kamene a kosti robené nepatří k památkám slovanským, což naprosto je chybné. Vůbec třeba míti na zřeteli, že předslavanských památek na Moravě jest velice po skrovnu a že každý pravěký nález u nás učiněný a priori především ke slovanské dávnověkosti máme táhnouti, když z nezvratných důvodů není nám jinak činiti*“ (Havelka 1884b).

Wanklův pohled na spor o lebku byl poněkud odlišný, jakkoliv jeho verze událostí se v jádru shodovala se Struschkovým tvrzením. Struschka prý totiž před ním prohlásil, že lebku (neboť o tu šlo Wanklovi především) zašle přímo Alexandru Helfertovi, prezidentovi c. k. Centrální komise. Ve snaze získat ji pro olomoucké muzeum psal proto Wankel 3. března 1889 c. k. okresnímu hejtmánství v Kroměříži a žádal ho o zákrok proti Struschkovi. Odtud se obrátili přímo na ředitelství místního gymnázia, v němž Struschka působil. Ředitel gymnázia poté 11. března 1889 sděloval přímo Wanklovi, že Struschka lebku zašle do Vídně nikoliv Helfertovi, ale přímo c. k. Centrální komisi.⁶⁴ A Wankel, jenž si všiml rozporu mezi původním Struschkovým záměrem a sdělením z Kroměříže, se zanedlouho dotazoval Helferta: „*Hat den Schädel der Herr Insp. Struschka aus Kremsier, statt an euch, wie mir versprochen wurde, an das Cent. Comm. gesendet wurde, wie die dortige Schuldirektion mir mittheilt, oder ist es abermals eine Lüge?*“ A dodával: „*Dr. Much kennt die ganze Affaire genau*“.⁶⁵

Ve Vídni však nálezy nabídnuté Struschkou nepřijali. C. k. Centrální komise totiž svojí vlastní sbírkou nedisponovala. V obdobných případech bylo pravidlem vrácení artefaktů jejich majiteli, nebo předání některému z vídeňských muzeí. Matthäus Much v tomto případě interně podotýkal: „*Was die der kk. CC. eingesendeten und vom Einsender für die Sammlungen derselben zur Verfügung gestellten Funde betrifft, so geht aus dem Berichte hervor, daß auf dieselben auch H. Cons. D^{or} Wankel für das von ihm geleitete Museum in Olmütz Anspruch erhabt, daß aber auch die Herrschaft Kwassitz einen Vorbehalt den auf ihrem Gebiete erzielten Funde gemacht zu haben scheint, es erübrigt daher kaum etwas anderes, als dem H. Berichterstatter, dem für seinen Bericht der Dank auszusprechen wäre, auf dem letzteren Umstand aufmerksam zu machen und dieselben aufzufordern, die Fundstücke der genannten Herrschaft zuzusenden, allfalls mit der Bitte, dieselben einem öffentlichen Museum zu widmen.*“⁶⁶ Nálezy byly proto vráceny Struschkovi se zdvořilým vysvětlením, zároveň byl o tomto postupu informován Wankel.⁶⁷ Jenže k dohodě o předání nálezů do olomouckého muzea nakonec nedošlo (srov. Wankel 1890, 230 – „*der Schädel ist verschollen*“). Jediným hmatatelným výsledkem Struschkových výkopů bylo nakonec zveřejnění výrazně transformovaného, ovšem faktograficky přesného obsahu jeho zprávy, které se omezilo na pozitivistickou věcnost bez osobních invektiv (Struschka 1889).

3.5 Rok 1890: *Archäologische Wanderungen in der Umgebung von Olmütz*

Wanklův hektický rok 1889 ve službách c. k. Centrální komise byl vystřídán poklidnými měsíci roku 1890. Patrně někdy na počátku roku 1890⁶⁸ vznikl poměrně obsáhlý rukopis, který shrnoval výzkumy provedené v okolí Olomouce. Svým způsobem šlo zároveň o bilanci Wanklovy konzervátorské činnosti, neboť v roce 1890 mu končilo pětileté funkční období. Vídeňské ústředí c. k. Centrální komise však bylo s jeho působením spokojeno, a tak měl před sebou dalších pět let.

Wanklův text byl koncipován netradičně, jako výprava po regionu s návštěvou jednotlivých lokalit. Odpovídal tomu ostatně také název – *Archäologische Wanderungen in der Umgebung von Olmütz* (Wankel 1890). Wankel neopomenul žádné z nalezišť, s nimiž přišel v uplynulých letech do kontaktu jako kustod olomouckého Vlasteneckého spolku muzejního (a konzervátor c. k. Centrální komise), a využil také terénní akce Františka Příkryla, patrně nejvytrvalejšího a nejpodnikavějšího spolupracovníka olomouckého muzea. Došlo samozřejmě rovněž na depot bronzových nádob z Nákla, na nějž se nedostalo před dvěma lety. Text byl doprovázen početnými ilustracemi. Byl to poslední Wanklův text, který vyšel v *Mittheilungen* c. k. Centrální komise.

3.6 Rok 1891: Mohelnice a Mankovice

Při pohledu nazpět je zřejmé, že rok 1890 představoval ve Wanklově konzervátorské činnosti pro c. k. Centrální komisi jistý předěl. Důvodem bylo nepochybně zhoršující se zdraví a také věk – Wankel se totiž v roce 1891 dožil sedmdesáti let. Zatímco ještě v roce 1889 aktivně působil v terénu, od roku 1891 již do výzkumných prací přímo nezasahoval a přenechával je jiným. Dvě kauzy z tohoto roku, jichž byl účasten, o tom vypovídají poměrně přesvědčivě – v Mohelnici ani v Mankovicích se totiž Wankel do terénu nevydal; ostatně v druhém případě jej k tomu c. k. Centrální komise ani nevyzvala, neboť zde jejím jménem (a z jejího pověření) zasáhl Maška.

Události kolem (údajných) nálezů v (okolí) cukrovaru v Mohelnici odstartovalo upozornění Karla Jaroslava Mašky vídeňskému ústředí c. k. Centrální komise na konci března 1891. Maška sděloval, že nedávno při cestě do Mohelnice zhlédl „*das*

dasselbst vorkommende Urnengräberfeld sowie auch die in neuester Zeit gemachten Funde von Thongefäßen und Bronzegegenständen (Nadeln, Spiralringe), welche sich im Besitze des Grundeigentümers, Stärkefabrikanten Pohl, befinden.“ Pocházely prý jednak ze dvora cukrovaru, jednak z prostoru naproti továrně. Maška dodával: „*Eine weitere systematische Erforschung der Begräbnis- und Wohnstätte wäre sehr erwünscht.*“⁶⁹ Z Vídne zanedlouho Wankla žádali o bližší informace a názor na případný výzkum, aniž by ovšem prozradili informátora.⁷⁰

V zastoupení svého otce se dne 26. dubna 1891 do Mohelnice vypravila Magdalena Wanklová, jmenovaná v roce 1890 korespondentkou c. k. Centrální komise,⁷¹ a to v doprovodu Mořice Hrubana, tehdejšího jednatele olomouckého Vlasteneckého spolku muzejního. Zprávy o nedávných nálezech se sice ukázaly jako nesprávné („*Nach der Aussage des Zuckerfabrikanten Herr Pohl wurde derzeit nicht nachgegraben und auch nichts gefunden*“), avšak majitel cukrovaru Pohl upozornil, že před lety se zde podařilo zachytit při stavbě tovární budovy „*viele Urnen und prachtvolle Bronzegegenstände*“; na místo se tehdy dostavil Moritz Trapp, v té době adjunkt kustoda brněnského Františkova muzea Albína Heinricha, který provedl menší výzkum a nálezy odvezl do Brna (Trapp 1861a; 1861b).⁷² Další výkopy zde uskutečnil Eduard von Sacken v dubnu 1862 (Sacken 1863, 20), ale i později, patrně v roce 1887 (Měchurová 1992, 13). Wanklova dcera dodávala: „*Herr Pohl besitzt aus den letzten Nachgrabungen nur zwei Urnen, die er zum Andenken zu behalten wünscht. Die Urnen sind sehr reich und schön ornamentiert und gehören dem Lausitzer Typus an. Nach den Funde zu urtheilen sind es Urnenfriedhöfe (Brandgräber, Familiengräber), nicht weit voneinander entfernt, wie sie hier so häufig vorkommen.*“ To ovšem nebylo vše. Továrník Pohl se totiž zřejmě sám příležitostně pouštěl do výkopů a o své poznatky se nyní hodlal podělit: „*Auf der anderen Seite des Urnenfeldes kam Herr Pohl beim Graben auf Pfahlbauten, die sich längs des Flußbettes erstrecken.*“ Prý tehdy bylo nalezeno větší množství zuhelnatělých dřevěných kůlů a jeden keramický džbán, který získalo do svých sbírek Městské historické muzeum v Olomouci. Ani to ale nebyla poslední informace: „*Im naheliegenden Dorfe Schweine besitzt Herr Pohl Graphit-Bergwerke, wo man prähistorische Schmelztiegelreste vorfand, welche als Beweis dienen können, daß dieser Graphitbau in prähistorische Zeiten zurückreicht und wahrscheinlich der ganzen Gegend, namentlich der Besitzer großen Töpferei zur Ausbeute diene.*“⁷³

Třebaže nešlo o objevy z poslední doby, ve Vídni vzbudily pozornost především informace o kulových stavbách a grafitových ložiscích u Svinova. Matthäus Much poté interně poznamenával, aby Wankel „*insbesondere die Pfahlbaureste und die Graphitgruben im Auge zu behalten und, sobald sich eine passende Gelegenheit ergibt, einer eingehenden Untersuchung zu unterziehen*“. To bylo ostatně se slovy díky sděleno do Olomouce,⁷⁴ avšak u toho také zůstalo. Vyústění bylo nakonec jediné – podstatná část zprávy z pera Magdaleny Wanklové, jež byla zaslána do Vídne, vyšla zanedlouho v upravené podobě tiskem v časopise c. k. Centrální komise (Wanklová 1891).

Byly-li údajné nové nálezy v Mohelnici pouhou chimérou, objev v Mankovicích byl naprosto reálný. Když se v roce 1890 začala stavět železniční dráha mezi Odrami a Suchdolem nad Odrou, c. k. Centrální komise po zkušenostech z předchozích let upozorňovala v červnu téhož roku ředitelství tehdejší c. k. Severní dráhy císaře Ferdinanda na případné nálezy a zároveň navrhovala, aby Karel Jaroslav Maška jako její zástupce prováděl příležitostný dozor; Maška, který stále učil na reálce v Novém Jičíně, byl ostatně od roku 1883 korespondentem c. k. Centrální komise. Ředitelství železnice součinnost ochotně přislíbilo.⁷⁵

Snaha c. k. Centrální komise o osvětu a zajištění spolupráce nakonec nepřišla zcela vniveč, ovšem především díky Maškovi. V červenci 1891 se na c. k. Centrální komisi obrátil Wankel a sděloval, že při stavbě byl nalezen depot bronzových předmětů (k depotu z Mankovického souhrnné Salaš 2005, 354–356, tab. 196–198, 199:A). Maška, jemuž se po značných peripetích podařilo depot získat, jej chtěl věnovat olomouckému Vlasteneckému spolku muzejnímu a Wankel zjišťoval, zda proti tomu nebude mít c. k. Centrální komise žádné námítky. Ke svému dotazu přikládal Maškův dopis s informacemi o nálezu.⁷⁶ Ve Vídni proti tomuto postupu žádné námítky neměli.⁷⁷

Maška zanedlouho psal c. k. Centrální komisi sám – posílal nejen podrobnou zprávu o nálezu, ale také celý depot a podotýkal, že kratší zprávu již zaslal Wanklovi do časopisu vydávaného olomouckým muzeem. Navrhoval, aby k článku do vídeňských *Mittheilungen* byly zhotoveny kresby několika artefaktů, a žádal, aby komise poděkovala Stefanu Weigelovi z četnické stanice v Suchdole nad Odrou, který se výrazně zasloužil o uchování nálezů. Zmiňoval se také o proplacení nákladů – celkem šlo o 4 zlaté 20 krejcarů, z nichž 2 zlaté 40 krejcarů měly připadnout Weigelovi, zbytek (1 zlatý 80 krejcarů) tvořily Maškovy výdaje. Maška bez obalu kritizoval přístup ředitelství železniční společnosti: „*Ich kann nicht umhin hervorzuheben, dass die Organe der k. k. priv. Kaiser Ferdinands Nordbahn sich anlässlich dieses Fundes vollständig passiv verhielten.*“ To samozřejmě hrálo roli v rozhodnutí darovat celý depot olomouckému muzeu, třebaže konečný verdikt příslušel v tomto případě c. k. Centrální komisi. Z právního hlediska totiž nálezy vykoupla, tj. byla jejich vlastníkem: „*Die Fundobjecte lege ich sämmtliche bei und überlasse es der hohen k. k. C. C., nach ihrem Gutdunken hierüber zu verfügen. Ich erlaube mir aber den Antrag zu stellen, dass die Mankendorfer Fundgegenstände in erster Linie dem Olmützer Museum einverleibt werden mögen und bringe dadurch gleichzeitig den Wunsch des früheren rechtmäßigen Besitzers der Fundgegenstände, Herrn Gendarmerie-Wachtmeisters Stefan Weigel in Zauchtel, zum Ausdruck, es mögen diese Gegenstände in Mähren verbleiben. Sollte diesen Vorschlag aus irgend einem Grunde nicht ausführbar sein, dann käme nur das Franzensmuseum in Brünn in Betracht.*“⁷⁸

Klíčové slovo nakonec připadlo Matthäusi Muchovi, který s uložením depotu v olomouckém muzeu souhlasil.⁷⁹ Dne 9. října 1891 Maška obdržel z Vídně celý depot nazpět, den poté jej zaslal s průvodním dopisem z Nového Jičína do Olomouce (srov. Anonym 1891) a dodával: „*Mit H. Houdek sprach ich schon in Wien, dass ich einen Bericht für den Časopis ausarbeiten werde, wobei die Clichés von der C. C. verwendet werden konnten. Mein Bericht in den Mitth. d. C. C. wird 5 Illustrationen enthalten. Aus diesem Grunde wird es nothwendig sein, den Mankendorfer Fund erst in der letzten diesjährigen Nummer des Časopis zu publicieren.*“⁸⁰ Zpráva o mankovickém depotu vyšla ještě v roce 1891 ve vídeňských *Mittheilungen* (Maška 1891), v olomouckém časopise se nakonec objevila teprve v následujícím roce (Maška 1892).

3.7 Rok 1892: Rouské

Poslední případ, do něhož byl Wankel zatažen, se odehrál v roce 1892, opět za asistence jeho dcery Magdaleny, a souvisel s výzkumem mohly v lese Lišky u Horních Těšic na Přerovsku (lokality leží ve skutečnosti na katastru obce Rouské; Kolbinger, Schenk 2020, 113, obr. 14). Hybatelem události byl tentokrát Moritz Trapp. Toho však na tuto kauzu upozornilo zemské četnické velitelství v Brně, které obdrželo úřední zprávu od četnické stanice v Kelči. Dne 28. září 1892 kopal na nalezišti František Příkryl a našel tam nádoby kultury zvoncovitých pohárů (k výzkumu blíže Příkryl 1895, 73–74, obr. na str. 74 vpravo; srov. Kolbinger, Schenk 2020, 113, obr. 14, 15 vpravo). Celá záležitost

by snad prošla bez valného Trappova zájmu, ostatně lokalita neležela v jeho konzervátorském obvodu. Jenže úředník z Kelče označil Příkryla titulem „*Assistent des k. k. Landes-Conservators*“ a na Trappa to zapůsobilo jako červený hadr na býka. Proto se vzápětí obrátil na vídeňské ústředí c. k. Centrální komise, aniž by ovšem celou záležitost jakkoliv komentoval. Z jeho pohledu přiložený opis obou dopisů zřejmě vypovídá sám o sobě.⁸¹

Ve Vídni však Trappův záměr nepochopili. Domnívali se totiž, že jde jen o běžnou zprávu o nálezech. Matthäus Much, jenž se k poskytnutým materiálům interně vyjádřil, nevěnoval Příkrylovi neobvyklému titulu žádnou pozornost. Naopak kritizoval Trappa za nečinnost a nedostatečné informace o lokalitě i nálezech. V tomto směru bylo totiž vše, co Trapp poslal do Vídně, vskutku velmi chudé. Much byl proto značně příkrý: „*Die CC. kann sich doch nicht um jeden einzelnen, vielleicht recht unbedeutenden Fund selbst bekümmern; dazu sind ja in erster Linie ihre Organe berufen.*“⁸² Poté byl Trappův dopis projednán v zasedání I. (prehistorické) sekce 21. října 1892. Také zde zůstal Trappův záměr neodhalen, avšak Příkrylův nezvyklý titul vzbudil zájem. A tak se c. k. Centrální komise Trappa dotazovala: „1) *Gehört der Fundort in Ihrem Cons. Bezirk? u. 2) Wie soll die Bemerkung der Gendarmerie: ‚H. Cooperator P. Franz Příkryl aus Soběchleb, Assistent des k. k. Landes-Conservators‘ gedeutet werden?*“⁸³

Trapp nyní na obě otázky obsáhle odpovídal. Vysvětloval, že „*das hiesige k. k. 4. Landes-Gendarmerie-Commando mir alle, seitens der ihm von den in Mähren stationirten Posten-Commanden zukommenden ämtlichen Meldungen über prähistorische, archäologische und Münz-funde, per videat zur Wissenschaft bringet, daher ich auch von jenen Funden unterrichtet bin, die nicht in meinem mir zugewiesenen Conservator-Bezirk gehören.*“ Z jeho pohledu byla ale mnohem podstatnější odpověď na druhou otázku. Zemský konzervátor ani asistent zemského konzervátora, jak byl nazván Příkryl v dopise z Kelče, totiž nebyli nikdy jmenováni a používání takových titulů Trapp považoval za nepřijatelné. Žádal, aby prostřednictvím c. k. moravského místodržitelství a c. k. četnického zemského velitelství byly informovány všechna c. k. okresní hejtmanství a c. k. četnické stanice na Moravě, že „*es keine Conservator-Assistenten giebt und keine Conservatoren-Stellvertreter.*“⁸⁴

Dne 18. listopadu 1892 se c. k. Centrální komise obrátila přímo na Wankla a žádala ho nejen o bližší informace k terénní akci, ale také o vysvětlení údajného Příkrylova asistentkého titulu. Byl charakteristické, že se odvolala nikoliv na Trappovu zprávu, ale na informaci c. k. četnické stanice v Kelči.⁸⁵ Wankel vše objasnil v dopise, který za něj napsala jeho dcera Magdalena. Tvrdil, že Příkrylova asistentská funkce souvisí s jeho činností pro olomoucké muzeum – Wankel prostřednictvím své dcery sděloval, že Příkryl je asistentem muzejního kustoda a s tímto pověřením kopal v Horních Těšicích.⁸⁶ Realita byla zřejmě odlišná, avšak ve Vídni se s tímto vysvětlením spokojili. Matthäus Much totiž interně konstatoval: „*Da durch die vorliegende Mittheilung der Fall genügend aufgeklärt ist, das Auftreten eines ‚Assistenten des k. k. Landes-Conservators‘ nur als ein zufälliges Zusammen treffen sich ergibt, so stellt Ref. den Antrag, von dem Vorschlage des Cons. Trapp, durch die Statthalterei verlaublich zu lassen, daß es keine Assistenten der Conservatoren gebe, abzutreten.*“⁸⁷ V tentýž den byla celá záležitost projednána na zasedání I. (prehistorické) sekce a poté byla uložena *ad acta*.

3.8 Léta 1893–1894: rezignace a diskuse o nástupnictví

Od sklonku 80. let 19. století Wankla omezoval (nejen) v jeho konzervátorské činnosti špatný zdravotní stav, který jej nakonec přinutil k rezignaci. C. k. Centrální komisi ji oznámil v říjnu 1893 a zároveň navrhl jako svého nástupce Josefa Vylvlečku, jednatele olomouckého muzejního spolku a svého

blízkého přítele.⁸⁸ O Wanklově rezignaci v listopadu 1893 debatovala plenární schůze c. k. Centrální komise, v prosinci 1893 poté ještě samostatně I. (prehistorická) sekce. Dne 28. prosince 1893 z Vídně Wanklovi sdělovali, že uvažují o rozdělení jeho dosud jednotného konzervátorského obvodu na dvě části. První obvod měl zahrnovat území politických okresů Litovel, Moravská Třebová, Olomouc, Prostějov, Šternberk, Šumperk, Zábřeh a k tomu ještě území města Olomouce. Druhý obvod měly tvořit politické okresy Holešov, Hranice na Moravě, Místek, Nový Jičín, Přerov a Valašské Meziříčí. Zatímco pro první obvod předběžně počítali s Vyvlečkou, jehož doporučoval Wankel, u druhého obvodu c. k. Centrální komise sdělovala, že „beabsichtigt sie jedoch k. k. Statthalterei zu ersuchen, eine hiezu geeignete, wo möglich im Bezirke domicilierende Persönlichkeit namhaft zu machen.“ Žádali proto Wankla o návrh.⁸⁹

Wankel reagoval na začátku ledna 1894 a poněkud zamíchal kartami. Na rozdíl od c. k. Centrální komise navrhl přenechat Vyvlečkovi východní část svého konzervátorského obvodu, naopak pro jeho západní část (včetně bezprostředního okolí Olomouce) doporučil jako nevhodnějšího kandidáta Karla Jaroslava Mašku, tehdy již ovšem žijícího v Telči; pokud by nebyl přijatelný, navrhoval místo něj Jana Smyčku z Litovle a jako třetí v pořadí připadal v úvahu ředitel Skála z Prostějova.⁹⁰ Wanklův výběr dvou hlavních kandidátů – Josefa Vyvlečky a Karla Jaroslava Mašky – podpořil Matthäus Much, v jehož interních úvahách se Jan Smyčka ani ředitel Skála vůbec neobjevili.⁹¹ Následovala žádost c. k. moravskému místodržitelství o vyjádření k předloženému návrhu. Ten v podstatě kopíroval řešení nastíněné Wanklem, ovšem bez Smyčky a Skály. Maška byl navržen pro západní část Wanklova konzervátorského obvodu, Vyvlečkovi měla připadnout jeho východní část.⁹²

V Brně se výzvy z Vídně chopili se vši zodpovědností. Odpověděli teprve v dubnu 1894, a to velmi obsáhle. Informace, které o obou kandidátech shromáždili, byly vskutku detailní, ovšem nezůstalo pouze u Mašky a Vyvlečky. Kromě nich se totiž v návrhu c. k. moravského místodržitelství objevil František Příkryl, prolustrovaný neméně důkladně. Čtyři další osobnosti byly zmíněny spíše jen mimoděk – Alois Czerny z Moravské Třebové, Alois Gamroth z Nového Jičína, Vilém Jičínský z Moravské Ostravy a Štěpán Chytil z Loštic.⁹³

Ve Vídni padlo definitivní rozhodnutí na počátku května 1894. K žádnému zvratu již nedošlo – západní část Wanklova konzervátorského obvodu byla přisouzena Maškově, Vyvlečkovi byla přidělena východní část.⁹⁴ Zbývalo zařídit poslední dva kroky. C. k. ministerstvo kultu a vyučování 16. července 1894 předložený návrh schválilo.⁹⁵ Oficiální jmenování provedlo c. k. moravské místodržitelství – Josef Vyvlečka i Karel Jaroslav Maška byli pověřeni konzervátorskými funkcemi na pět let.⁹⁶

Ocenění se dočkal také František Příkryl. Dne 18. května 1894 schválilo plenární zasedání c. k. Centrální komise jeho jmenování korespondentem.⁹⁷

4. Závěr

Wanklovo působení ve službách vídeňské c. k. Centrální komise trvalo zhruba deset let a takřka symbolicky se krylo s obdobím, kdy se aktivně podílel na činnosti olomouckého muzejního spolku, který věnoval od počátku značnou pozornost nejen ochraně památek, ale také patřičné osvětě. Na počátku nestála Wanklova iniciativa a skrovné aktivity v roli korespondenta od přelomu let 1883 a 1884 tomu odpovídaly, neboť se omezily na zprávy o aktivitách nově konstituovaného Muzejního spolku olomouckého. Přesto se v roce 1885 dočkal v hierarchii c. k. Centrální komise významného povýšení, neboť byl jmenován konzervátorem I. (prehistorické) sekce, jedním ze tří na Moravě.

Jeho konzervátorským obvodem se stala střední a severní Morava; toto území se z podstatné části krylo s oblastí, v níž aktivně působil olomoucký muzejní spolek. Jakkoliv Wanklova spolupráce s c. k. Centrální komisí v následujících letech nebyla příliš intenzivní a rozsáhlá, rozhodně ji v kontextu jeho tehdejších archeologických aktivit nelze považovat za bezvýznamnou. Vrcholu dosáhla v letech 1888–1889; na poklesu počtu kauz, v nichž v následujících letech Wankel figuroval, se citelně podepsalo jeho zhoršující se zdraví.

Jednotlivé kauzy, které lze dokumentovat archivními prameny, přesvědčivě ukazují, že Wankel se velmi často snažil využít svého postavení konzervátora c. k. Centrální komise ve prospěch olomouckého muzea, v němž byl kustodem. Opakovaně se pokoušel přimět c. k. Centrální komisí k úředním zákrokům v případech, kdy se mu nepodařilo získat pro muzejní sbírku nálezy, o nichž se dozvěděl (např. Nemilany 1886, Čelechovice na Hané 1887, Němčice nad Hanou 1887/1888). Neváhal ovšem využít ji také v případech, kdy chtěl získat monopol na výzkumy pro olomoucký muzejní spolek (Předmostí 1889). Byl ale rovněž ochoten přimluvit se za spřátelené kolegy – Jaroslava Palliardiho a Vítězslava Houdka, které v roce 1892 navrhl za korespondenty. A nebyl mu lhostejný ani osud jeho konzervátorského obvodu po rezignaci v roce 1893, kde mu však v prvé řadě opět záleželo na uchování v rozhodující roli olomouckého muzejního spolku a muzea, které tento spolek spravoval. Právě v tomto kontextu dostává smysl zdánlivě nelogická rošáda s přidělením dvou konzervátorských obvodů – za Wanklovým návrhem přidělit Maškově západní část svého původního obvodu (včetně bezprostředního okolí Olomouce) lze totiž tušit snahu dostat jeho konzervátorskou činnost v terénu pod dohled olomouckého muzea a zároveň v osobě Josefa Vyvlečky zachovat hranici území, z něhož muzeum získávalo nálezy pro svoji sbírku, co nejdále na východ. Faktická nefunkčnost Maškova konzervátorství v okolí Olomouce se ostatně kvůli jeho bydlišti v Telči během následujících let ukázala poměrně jasně.

Představené kauzy, jejichž byl Wankel aktérem, velmi přesvědčivě ukazují, jak složitá byla pozice konzervátorů i c. k. Centrální komise v případech, kdy došlo k narušení jakéhokoli naleziště. Možnosti účinného úředního zásahu totiž byly velmi omezené. Právo majitele pozemku nakládat s ním dle svého uvážení bylo nezpochybnitelné a totéž platilo také o nálezech. Jakkoliv c. k. Centrální komise i sám Wankel se v některých případech snažili důmyslně manévrovat, velmi dobře věděli, že úřední zákroky nemají šanci na úspěch a jsou v podstatě bezzubé, resp. kontraproduktivní. Při pohledu nazpět ostatně zaujme obzvláště neochota okresních hejtmanství aktivně spolupracovat ve prospěch ochrany památek, která se neustále opakovala – c. k. okresní hejtmanství v Uherském Hradišti v roce 1888 dokonce odmítlo s Wanklem jakoukoliv kooperaci. Některé z dokumentovaných případů také názorně ukazují, jak složité bylo získat nálezy pro muzejní sbírku – opět záleželo výhradně na rozhodnutí majitele pozemku, na němž došlo k objevu. V podstatě zbývalo pouze apelovat na dobrou vůli a argumentovat obecným zájmem, zachováním památek na předky budoucím generacím ve veřejně přístupné instituci.

V obecnějším kontextu je ovšem zároveň velmi pozoruhodné, jaké autoritě se c. k. Centrální komise těšila mezi moravskými prehistoriky. Přesvědčivě o tom vypovídá fakt, že ji považovali za potenciálního arbitra svých sporů a usilovali o její podporu. Ve sporech o výzkumy v Předmostí i Horních Dunajovicích v roce 1889 se z vlastní vůle obraceli do Vídně, třebaže verdikt c. k. Centrální komise byl právně nezávazný. Ochota respektovat její rozhodnutí měla ale své limity, a pokud kdokoli nebyl s výsledkem spokojen, mohl jej ignorovat. Tím si však

zavíral do budoucna cestu ke spolupráci. Dochované interní záznamy k jednotlivým konfliktním situacím ostatně přesvědčivě prokazují, že v c. k. Centrální komisi byl každý argument pečlivě zvažován ve snaze zachovat objektivitu a konzistentnost rozhodování. Národnost ani pozice v hierarchii instituce nehrály roli, jak ukazují spor o výzkum v Horních Dunajovicích mezi Jaroslavem Palliardim a Adolfem Sterzem, konzervátorem c. k. Centrální komise. Směrodatná byla fakta, a ve Vídni se přiklonili na Palliardiho stranu, třebaže ten stál v té době zcela mimo institucionální strukturu.

Za zmínku také stojí vztah mezi Jindřichem Wanklem a Moritzem Trappem, dvěma ze tří moravských konzervátorů c. k. Centrální komise od roku 1885, ale také dvěma nejvýznamnějšími a nejpovolanějšími moravskými prehistoriky 70. a 80. let 19. století. Z některých kauz, jež byly představeny, totiž vyplývá, že se sice snažili respektovat přidělené konzervátorské obvody, avšak neváhali informovat vídeňské ústředí c. k. Centrální komise rovněž o případech za vymezenými hranicemi. Tři dokumentované kauzy – v Olomouci (1885), Uherském Hradišti (1888) a Rouském (1892) – ukazují, že šlo vždy o reakci na vnější podnět. Ve dvou případech (Olomouc 1885, Uherské Hradiště 1888) však podle mého soudu nebyla cílem dehonestace kolegy, ale především snaha upozornit vídeňské ústředí c. k. Centrální komise na nálezy. A jádro kauzy kolem výzkumu Františka Příkryla v Rouském (1892) spočívalo v pochybném (a úředně neexistujícím) titulu *asistenta c. k. zemského konzervátora*, který mu (omylem?) přisoudili Trappovi informátoři z řad četnického sboru.

Právě ve srovnání s Moritzem Trappem, jakkoliv pouze povrchním a předběžným vzhledem k absenci jakékoliv badatelské pozornosti věnované tomuto významnému moravskému prehistorikovi a dlouholetému správci sbírek Františkova muzea, jsou vcelku zřejmé limity Wanklova působení ve službách c. k. Centrální komise. Síť Trappových úředních kontaktů, díky níž se dozvídal o nálezech, byla vzhledem k jeho oficiálnímu úřednímu postavení v respektovaném (*de facto* a také v obecném povědomí zemském) muzeu výrazně propracovanější. V souvislosti s kauzou kolem Příkrylova výzkumu v Rouském v roce 1892 ostatně uvedl, že je o nových nálezech informován prostřednictvím c. k. zemského četnického velitelství v Brně a jemu podřízených služeben. Wankel byl odkázán v podstatě především sám na sebe a okruh spolupracovníků olomouckého muzejního spolku. Nechyběly ani případy, kdy se vídeňské ústředí c. k. Centrální komise dozvědělo o nálezech v jeho konzervátorském obvodu z jiného pramene, a poté žádalo Wankla o vysvětlení. Nutno konstatovat, že c. k. Centrální komise zachovávala v takových případech diskretnost a jména informátorů z okruhu svých spolupracovníků nesdělovala. A porovnáme-li alespoň zběžně množství kauz, do nichž Wankel a Trapp zasáhli, ve Wanklově případě jejich počet nedosáhl patnácti, zatímco stopu po Trappovi lze dokumentovat v desítkách případů, jakkoliv je třeba mít na paměti, že pocházejí z delšího časového úseku – velmi podrobně o nich vypovídají úřední spisy dochované ve stejném archivním fondu, z něhož čerpala tato studie o Wanklově působení ve službách c. k. Centrální komise.

Spojení Jindřicha Wankla s c. k. Centrální komisí představuje jistě jen nepatrnou část jeho aktivit v moravské prehistorii. S pomocí představených kauz lze ovšem velmi spolehlivě identifikovat charakteristické způsoby jednání, které Wankel ve své funkci používal, a také limity možnosti úředních zákroků nejen z jeho strany, ale také ze strany vídeňského ústředí c. k. Centrální komise. Dodejme, že idea sítě regionálních spolupracovníků ústřední památkové instituce v prehistorii přetrvala až do roku 1918, což nepřímě vypovídá o její životaschopnosti. Pokus

o navázání na ni v poměrech nového státu po rozpadu Rakousko-Uherska skončil v podstatě neúspěchem (Hlava 2021, 502–504, 512, obr. 1–3, tab. 1). Idea byla resuscitována teprve v roce 1935, kdy byli pro jednotlivé regiony Moravy (a celého Československa) ustaveni jednatelé Státního archeologického ústavu, elitní československé badatelské organizace zrozené v letech 1919–1920. Inspiraci někdejší vídeňskou c. k. Centrální komisí přesvědčivě dokládají archivní prameny (Hlava 2020, 16–24, tab. 1–3).

Poděkování

Příspěvek vznikl za podpory MŠMT ČR udělené UP v Olomouci (IGA_FF_2021_014).

Poznámky

- 1 V tomto případě šlo ovšem původně o dopis, zasláný 30. dubna 1870 do Vídně Edmundu Reitlingerovi a přečtený z jeho iniciativy v plenární schůzi (tj. nikoliv v prehistorické sekci!) tamější Antropologické společnosti 24. května 1870. V spolkovém časopise byl otištěn z Reitlingerova popudu. Viz dopis E. Reitlingera J. Wanklovi, 11. srpna 1870; Historický archiv Vlastivědného muzea v Olomouci (HA VMO), fond Jindřich Wankel, karton 1, inventární číslo (inv. č.) 116/2.
- 2 Jméno i organizační struktura instituce doznaly od jejího vzniku až do roku 1918 několika proměn. V době, kdy s ní spolupracoval Jindřich Wankel, používala uvedený název. V dalším textu je ze stylistických důvodů použit výhradně zkrácený název c. k. Centrální komise. K její historii z pohledu archeologie (ovšem primárně ve vztahu k Čechám) srov. např. Sklenář 2011, 19–30.
- 3 Spolek byl založen v roce 1883 jako *Muzejní spolek olomoucký*. Již od podzimu 1884 ovšem probíhala diskuse o změně názvu, který by lépe vyjadřoval nadregionální ambice tvůrců spolku. Interně zazněly rozmanité návrhy (*Muzejní spolek v Olomouci*, *Společnost národního muzea v Olomouci*, *Muzejní spolek moravský se sídlem v Olomouci*), spolková mimořádná valná hromada nakonec 13. prosince 1885 schválila nový název *Vlastenecký spolek muzejní v Olomouci*. Viz Zápis o schůzích a valných hromadách (23. 9. 1883 – 2. 7. 1894); HA VMO, fond Vlastenecký spolek muzejní v Olomouci, kniha 22, strana (str.) 16, 18, 37. Viz též Anonym 1885c, 191.
- 4 Upozorníme, že Wanklovo křestní jméno (včetně odkazů v závěrečném soupisu literatury) je použito striktně v jeho české verzi (Jindřich), neboť on sám se považoval za národnostně českého vlastence (jakkoliv se spisovnou češtinou zápasil do konce svého života). Tomu odpovídá také způsob skloňování jeho příjmení. Dodejme, že pravopis citovaných dobových textů (především interpunkce) byl upraven jen v nezbytných případech.
- 5 Funde im Königshügel bei Ustin, Bezirkshauptmannschaft Olmütz (zpráva M. Trappa z 12. listopadu 1879); Národní archiv (NA), fond Památkový úřad Vídeň, karton 98, složka Ústín, spis číslo jednací (č.) 408/1879 (podtrženo v originále).
- 6 Dopis A. Prokopa c. k. Centrální komisí, 30. října 1883; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka A. Prokop, spis č. 843/1883 (se zkomoleným Wanklovým příjmením v originále).
- 7 Koncept dopisu c. k. Centrální komise J. Wanklovi, 14. prosince 1883; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka A. Prokop, spis č. 843/1883.
- 8 Koncept dopisu c. k. Centrální komise c. k. moravskému místodržitelství, 14. prosince 1883; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka A. Prokop, spis č. 843/1883.
- 9 Dopis A. Prokopa c. k. Centrální komisí, 7. září 1883; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka A. Prokop,

- spis čj. 628/1883 (dopis je dochován jen zčásti, pasáž o Maškovi je ale kompletní).
- 10 Koncepty dopisů c. k. Centrální komise c. k. moravskému místodržitelství v Brně a K. J. Maškovi, 5. října 1883; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka K. J. Maška, spis čj. 662/1883. Jmenování konzervátorem bylo v tomto případě zdůvodněno nepatrně odlišně – „in Würdigung ihrer erfolgreichen Forschungen über die älteren Denkmale Mährens“.
 - 11 O Müllerově jmenování korespondentem rozhodla c. k. Centrální komise v červenci 1883. Viz koncepty dopisů c. k. Centrální komise c. k. moravskému místodržitelství a W. Müllerovi, 22. července 1883; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka G. Meretta, spis čj. 504/1883.
 - 12 Tellerfunde auf dem Staatsbahnhofe in Olmütz (zpráva W. Müllera z 12. září 1883); NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 55, složka Olomouc, spis čj. 626/1883.
 - 13 Originál Müllerovy zprávy není dochován, do Vídně byla zaslána prostřednictvím Augusta Prokopa v říjnu 1883 – viz NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 55, složka Olomouc, spis čj. 696/1883. Před jejím otiskem si ovšem z Vídně vyžádali zaslání nálezů k ověření jejich datace – viz tamtéž, spis čj. 889/1883.
 - 14 Dopis c. k. ministerstva kultu a vyučování c. k. Centrální komisi, 10. ledna 1892; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka W. Müller, spis čj. 78/1892.
 - 15 Název časopisu prošel obdobnou proměnou jako název spolku. První dva ročníky (1883–1884, 1885) vycházel jako *Časopis Muzejního spolku olomouckého*, od třetího ročníku (1886) byl transformován v *Časopis Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci*.
 - 16 Wanklův dopis Alexandru Helfertovi není dochován, jeho datování a obsah vyplývají ze záznamu na spisu i z textu odpovědi – viz nedatovaný záznam o doručení dopisu + koncept dopisu A. Helferta J. Wanklovi, 27. února 1884; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka J. Wankel, spis čj. 182/1884 (originál dopisu je uložen v HA VMO, fond Jindřich Wankel, karton 1, inv. č. 56a).
 - 17 Originál Wanklovy zprávy není dochován, interní záznam na příslušném spisu je ale dostatečně výmluvný („Correspondent Dr. Wankel übersendet den Geschäfts-Bericht des Museums-Vereines in Olmütz für das Vereinsjahr 1883/4.“; šlo tudíž o jednatelskou zprávu přednesenou na první valné hromadě spolku 30. listopadu 1884) – viz nedatovaný záznam o doručení dopisu; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 55, složka Olomouc, spis čj. 16/1885. K archeologickým aktivitám olomouckého Vlasteneckého spolku muzejního v prvním roce jeho činnosti viz podrobněji, ovšem z hlediska výčtu lokalit totožně Anonym 1884a, 85 (Senička, Předmostí u Přerova); 1884b, 133 (Černotín, Cholína, Náklo, Šelešovice, Jarohněvice); 1884c, 176 (Jarohněvice, Vrbka).
 - 18 Jakkoliv dochovaná Wanklova korespondence představuje jen torzo, stojí rozhodně za pozornost, že obsahuje více než čtyřicet Muchových dopisů z let 1871–1890. V obecném kontextu je nesporně zajímavé, že vřelým kolegiálním stykům nebránily naprosto odlišné politické názory – německého nacionalistu antisemitského ražení (srov. Urban 2002, 15–19; Luckscheiter 2012) a slovanského vlastence spojoval zájem o stejný obor. Much v jednom z dopisů ostatně uváděl: „Aber die Verschiedenheit unserer wissenschaftlichen Meinungen und unseres nationalen Gefühles beirrt nicht unsere gegenseitige Wertschätzung und unsere freundliche Zuneigung und ich bitte Dich, deren festzuhalten, auch wenn es einen anderen Anschein haben sollte.“ – viz dopis M. Mucha J. Wanklovi, 9. dubna 1890; HA VMO, fond Jindřich Wankel, karton 1, inv. č. 94.
 - 19 Interní záznamy; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka M. Trapp, spis čj. 518/1885.
 - 20 Koncept dopisu c. k. Centrální komise c. k. moravskému místodržitelství, 16. července 1885; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka M. Trapp, spis čj. 518/1885.
 - 21 Dopis c. k. moravského místodržitelství c. k. Centrální komisi z 20. července 1885 není dochován, jeho obsah ovšem shrnuje interní záznam na příslušném spisu – viz nedatovaný záznam o doručení dopisu; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka J. Wankel, spis čj. 592/1885.
 - 22 Koncept dopisu c. k. Centrální komise c. k. ministerstvu kultu a vyučování, 31. července 1885; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka J. Wankel, spis čj. 592/1885 (se zkomoleným Wanklovým příjmením: „Heinrich Wankel“).
 - 23 Dopis M. Trappa c. k. Centrální komisi, 17. prosince 1885; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 55, složka Olomouc, spis čj. 987/1885 (s výstřížkem z novin *Brünner Zeitung* s inkriminovanými články – Anonym 1885a; 1885b).
 - 24 Koncept dopisu c. k. Centrální komise J. Wanklovi, 22. ledna 1886; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 55, složka Olomouc, spis čj. 987/1885.
 - 25 Originál Wanklovy zprávy z 26. ledna 1886 není dochován, z poznámky na spisu („Der Gefertigte beantragt die Aufnahme des Berichtes des H. Cons. Wankel in die Mitteilungen der kk. CC. soweit derselbe mit Blaustift eingeklammert ist, sowie den Ausdruck des Dankes für die Einsendung desselben.“) a z konceptu dopisu Wanklovi („Ein Auszug desselben wird in den M. erscheinen.“) je ovšem zřejmé, že její část byla publikována. Viz interní záznam (M. Much, 11. března 1886) + koncept dopisu c. k. Centrální komise J. Wanklovi, 18. března 1886; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 55, složka Olomouc, spis čj. 115/1886.
 - 26 Dopis J. Wankla c. k. Centrální komisi, 24. července 1886; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 51, složka Nemilany, spis čj. 726/1886.
 - 27 Interní záznam + koncept dopisu c. k. Centrální komise J. Wanklovi, 31. července 1886; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 51, složka Nemilany, spis čj. 726/1886.
 - 28 Helfertovu návštěvu v Olomouci v září 1887 dokládá jeho datovaný podpis v návštěvní knize tamějšího spolkového muzea – viz návštěvní kniha z let 1884–1889; HA VMO, fond Vlastenecký spolek muzejní v Olomouci, kniha 9, str. 33.
 - 29 Koncepty dopisů c. k. Centrální komise okresnímu hejtmánovi v Prostějově a J. Wanklovi, 7. listopadu 1887; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 107, složka Želechovice, spis čj. 981/1887 (se záměnou Čelechovic na Hané za Želechovice v originále; viz Hlava 2019, 22 – pozn. 26).
 - 30 Dopis I. Brandeho c. k. okresnímu hejtmánství v Prostějově, 17. listopadu 1887; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 55, složka Olomouc, spis čj. 1069/1887.
 - 31 Dopis c. k. okresního hejtmánství v Prostějově c. k. Centrální komisi, 29. listopadu 1887; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 55, složka Olomouc, spis čj. 1069/1887 (s datem nedochovaného dopisu c. k. okresního hejtmánství v Prostějově správě cukrovaru v Čelechovicích na Hané).
 - 32 Originál Wanklova dopisu Alexandru Helfertovi není dochován, část jeho obsahu je ovšem citována v interním záznamu na příslušném spisu – viz nedatovaný záznam o doručení dopisu; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 55, složka Olomouc, spis čj. 47/1888 (s uvozující poznámkou „Auszug aus einem undatierten Privatschreiben des Conservators Dr. Wankel an S^e Excellenz den Herrn Präsidenten der CC.“).
 - 33 Interní záznam (M. Much, 19. ledna 1888); NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 55, složka Olomouc, spis čj. 47/1888.

- 34 Koncept dopisu c. k. Centrální komise J. Wanklovi, 25. ledna 1888; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 55, složka Olomouc, spis čj. 47/1888.
- 35 Originál Wanklova dopisu Alexandru Helfertovi není dochován, část jeho obsahu je ovšem citována v interním záznamu na příslušném spisu – viz nedatovaný záznam o doručení dopisu; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 55, složka Olomouc, spis čj. 48/1888 (s uvozující poznámkou „*Auszug aus einem undatierten Privatschreiben des Conservators Dr. Wankel an S^e Excellenz den Herrn Präsidenten der CC.*“).
- 36 Originál Wanklova dopisu Alexandru Helfertovi není dochován, část jeho obsahu je ovšem citována v interním záznamu na příslušném spisu – viz nedatovaný záznam o doručení dopisu; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 55, složka Olomouc, spis čj. 48/1888 (s uvozující poznámkou „*Auszug aus einem undatierten Privatschreiben des Conservators Dr. Wankel an S^e Excellenz den Herrn Präsidenten der CC.*“).
- 37 Interní záznam (M. Much, 19. ledna 1888) + koncept dopisu c. k. Centrální komise J. Wanklovi, 25. ledna 1888; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 55, složka Olomouc, spis čj. 47/1888.
- 38 Dopis J. Wankla c. k. Centrální komisi, 11. března 1888; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 55, složka Olomouc, spis čj. 299/1888.
- 39 Koncept dopisu c. k. Centrální komise J. Wanklovi, 10. dubna 1888; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 55, složka Olomouc, spis čj. 299/1888.
- 40 Originál Wanklova rukopisu není dochován, do Vídně byl doručen 4. dubna 1888 – viz NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 55, složka Olomouc, spis čj. 393/1888.
- 41 Originál Trappova dopisu c. k. Centrální komisi z 18. července 1888 není dochován, část jeho obsahu je ovšem citována v interním záznamu na příslušném spisu – viz nedatovaný záznam o doručení dopisu; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 97, složka Uherské Hradiště, spis čj. 754/1888.
- 42 Koncept dopisu c. k. Centrální komise generálnímu ředitelství c. k. Severní dráhy císaře Ferdinanda, 1. srpna 1888; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 97, složka Uherské Hradiště, spis čj. 754/1888.
- 43 Dopisy J. Wankla c. k. Centrální komisi, 19. října 1888 a 25. října 1888; NA, Památkový úřad Vídeň, karton 97, složka Uherské Hradiště, spisy čj. 1056/1888 (19. října 1888) a 1084/1888 (25. října 1888).
- 44 Koncept dopisu c. k. Centrální komise J. Wanklovi, 22. listopadu 1888; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 97, složka Uherské Hradiště, spis čj. 1084/1888.
- 45 Dopis M. Trappa c. k. Centrální komisi, 24. ledna 1889; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 97, složka Uherské Hradiště, spis čj. 106/1889 (s poznámkou M. Mucha: „*Viel Bären um Nichts.*“).
- 46 Dopis F. Myklíka J. Wanklovi, nedatováno/odesláno 20. srpna 1888; HA VMO, fond Jindřich Wankel, karton 1, inv. č. 97.
- 47 Originál Wanklova dopisu Matthäusi Muchovi není dochován, jeho obsah ovšem shrnuje interní záznam na příslušném spisu – viz nedatovaný záznam o doručení dopisu; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 79, složka Předmostí u Přerova, spis čj. 4/1889.
- 48 Koncepty dopisů c. k. Centrální komise c. k. okresnímu hejtmánství v Přerově a J. Wanklovi, 7. ledna 1889; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 79, složka Předmostí u Přerova, spis čj. 4/1889.
- 49 Dopis c. k. okresního hejtmánství v Přerově J. Wanklovi, 23. května 1889 (s příloženým protokolem o výsledku J. Chromečky a J. Dokoupila z 21. května 1889); NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 79, složka Předmostí u Přerova, spis čj. 731/1889.
- 50 Dopis J. Wankla K. J. Maškovi, nedatováno – opis; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 79, složka Předmostí u Přerova, spis čj. 731/1889.
- 51 Originál Maškova dopisu c. k. Centrální komisi z 20. června 1889 není dochován, jeho obsah ovšem vyplývá z interních záznamů na spisu – viz nedatovaný záznam o doručení dopisu + interní záznam (M. Much, 1. července 1889); NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 79, složka Předmostí u Přerova, spis čj. 682/1889.
- 52 Dopis J. Palliardiho J. Wanklovi, 25. června 1889; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 79, složka Předmostí u Přerova, spis čj. 731/1889.
- 53 Dopis J. Wankla c. k. Centrální komisi, 26. června 1889; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 79, složka Předmostí u Přerova, spis čj. 731/1889.
- 54 Dopis K. J. Mašky c. k. Centrální komisi, 27. června 1889; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 19, složka Horní Dunajovice, spis čj. 735/1889.
- 55 Dopis A. Sterze c. k. Centrální komisi, 23. června 1889; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 19, složka Horní Dunajovice, spis čj. 719/1889.
- 56 Dopis J. Palliardiho c. k. Centrální komisi, 24. června 1889; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 19, složka Horní Dunajovice, spis čj. 727/1889.
- 57 Interní záznam (M. Much, 30. června 1889); NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 19, složka Horní Dunajovice, spis čj. 727/1889.
- 58 Dopis J. Wankla c. k. Centrální komisi, 26. června 1889; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 79, složka Předmostí u Přerova, spis čj. 731/1889.
- 59 Interní záznam (M. Much, 30. června 1889); NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 79, složka Předmostí u Přerova, spis čj. 731/1889.
- 60 Koncept dopisu c. k. Centrální komise J. Wanklovi, 11. listopadu 1889; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 79, složka Předmostí u Přerova, spis čj. 731/1889.
- 61 Dopis K. Čermáka c. k. Centrální komisi, 1. prosince 1892 + interní záznam (M. Much, 9. prosince 1892) + koncepty dopisů c. k. Centrální komise c. k. moravskému místodržitelství a J. Palliardimu, 31. ledna 1893; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka J. Palliardimu, spis čj. 1592/1892.
- 62 Naleziště leží ve skutečnosti na katastru obce Nová Dědina v trati Doubí (Kolbinger 2019, 166–168).
- 63 Dopis H. Struschky c. k. Centrální komisi, 12. března 1889; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 52, složka Nová Dědina, spis čj. 262/1889.
- 64 Dopis ředitelství c. k. německého státního gymnázia v Kroměříži J. Wanklovi, 11. března 1889; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 52, složka Nová Dědina, spis čj. 262/1889.
- 65 Dopis J. Wankla A. Helfertovi, nedatováno (mezi 11. březnem a 18./19. dubnem 1889); NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 52, složka Nová Dědina, spis čj. 262/1889.
- 66 Interní záznam (M. Much, 10. dubna 1889); NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 52, složka Nová Dědina, spis čj. 262/1889.
- 67 Koncepty dopisů c. k. Centrální komise H. Struschky a J. Wanklovi, 18. dubna 1889; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 52, složka Nová Dědina, spis čj. 262/1889.

- 68 Dopis M. Mucha J. Wanklovi, 9. dubna 1890; HA VMO, fond Jindřich Wankel, karton 1, inv. č. 94.
- 69 Dopis K. J. Mašky c. k. Centrální komisi, 31. března 1891; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 50, složka Moravský Krumlov, spis čj. 330/1891.
- 70 Koncept dopisu c. k. Centrální komise J. Wanklovi, 14. dubna 1891; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 50, složka Moravský Krumlov, spis čj. 330/1891.
- 71 Koncepty dopisů c. k. Centrální komise c. k. moravskému místodržitelství a M. Wanklové, 27. prosince 1890; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka J. Wankel, spis čj. 1343/1890 (plénium c. k. Centrální komise rozhodlo o této počtě 21. listopadu 1890).
- 72 Šlo o výkopy v červenci 1861 při zakládání vápnice škrobárny (Anonym 1861; Sacken 1863, 20–22, Fig. 10).
- 73 Dopis M. Wanklové c. k. Centrální komisi, 3. května 1891; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 50, složka Mohelnice, spis čj. 509/1891.
- 74 Interní záznam (M. Much, 22. května 1891) + koncept dopisu c. k. Centrální komise J. Wanklovi, 25. května 1891; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 50, složka Mohelnice, spis čj. 509/1891.
- 75 Dopis c. k. ministerstva obchodu c. k. Centrální komisi, 24. července 1890; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 89, složka Suchdol nad Odrou, spis čj. 929/1890 (s odkazem na nedochovaný dopis c. k. Centrální komise c. k. ministerstvu obchodu z 12. června 1890).
- 76 Dopis J. Wankla c. k. Centrální komisi, 19. července 1891; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 89, složka Suchdol nad Odrou, spis čj. 862/1891 (nedochovaný Maškův dopis Wanklovi, který tvořil přílohu dopisu, byl Wanklovi vrácen).
- 77 Koncept dopisu c. k. Centrální komise J. Wanklovi, 24. července 1891; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 89, složka Suchdol nad Odrou, spis čj. 862/1891.
- 78 Dopis K. J. Mašky c. k. Centrální komisi, 30. července 1891; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 47, složka Mankovice, spis čj. 927/1891 (přiložený rukopis Maškovy zprávy o depotu není dochován).
- 79 Interní záznam (M. Much, 15. září 1891); NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 47, složka Mankovice, spis čj. 927/1891.
- 80 Dopis K. J. Mašky J. Wanklovi, 10. října 1891; HA VMO, fond Jindřich Wankel, karton 1, inv. č. 90g.
- 81 Dopis M. Trappa c. k. Centrální komisi, 2. října 1892 (s přiloženým opisem dopisů c. k. četnické stanice v Kelči c. k. zemskému četnickému velitelství v Brně z 29. září 1892 a c. k. zemského četnického velitelství v Brně M. Trappovi z 1. října 1892); NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 20, složka Horní Těšice, spis čj. 1291/1892.
- 82 Interní záznam (M. Much, 18. října 1892); NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 20, složka Horní Těšice, spis čj. 1291/1892.
- 83 Koncept dopisu c. k. Centrální komise M. Trappovi, 26. října 1892; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 20, složka Horní Těšice, spis čj. 1291/1892.
- 84 Dopis M. Trappa c. k. Centrální komisi, 27. října 1892; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 20, složka Horní Těšice, spis čj. 1428/1892.
- 85 Dopis c. k. Centrální komise J. Wanklovi, 18. listopadu 1892; HA VMO, fond Jindřich Wankel, karton 1, inv. č. 28a (koncept dopisu viz NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 20, složka Horní Těšice, spis čj. 1428/1892).
- 86 Dopis M. Wanklové c. k. Centrální komisi, 25. listopadu 1892; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 20, složka Horní Těšice, spis čj. 1586/1892.
- 87 Interní záznam (M. Much, 9. prosince 1892); NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 20, složka Horní Těšice, spis čj. 1586/1892.
- 88 Dopis J. Wankla c. k. Centrální komisi, říjen 1893; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka J. Vyvlečka, spis čj. 1425/1893.
- 89 Koncept dopisu c. k. Centrální komise J. Wanklovi, 28. prosince 1893; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka J. Vyvlečka, spis čj. 1425/1893. Originál dopisu viz HA VMO, fond Jindřich Wankel, karton 1, inv. č. 28b.
- 90 Dopis J. Wankla c. k. Centrální komisi, 6. ledna 1894; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka J. Wankel, spis čj. 30/1894.
- 91 Interní záznam (M. Much, 17. ledna 1894); NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka J. Wankel, spis čj. 30/1894.
- 92 Koncept dopisu c. k. Centrální komise c. k. moravskému místodržitelství, 24. ledna 1894; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka J. Wankel, spis čj. 30/1894.
- 93 Dopis c. k. moravského místodržitelství c. k. Centrální komisi, 13. dubna 1894; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka J. Wankel, spis čj. 581/1894.
- 94 Interní záznamy; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka J. Wankel, spis čj. 581/1894.
- 95 Koncept dopisu c. k. Centrální komise c. k. ministerstvu kultu a vyučování, 9. května 1894 + dopis c. k. ministerstvu kultu a vyučování c. k. Centrální komisi, 16. července 1894; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka K. J. Maška, spis čj. 1179/1894.
- 96 Viz koncept dopisu c. k. Centrální komise c. k. moravskému místodržitelství, 6. srpna 1894; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka K. J. Maška, spis čj. 1179/1894.
- 97 Interní záznam + koncepty dopisů c. k. Centrální komise c. k. moravskému místodržitelství a F. Příkrylovi, 29. května 1894; NA, fond Památkový úřad Vídeň, karton 115, složka F. Příkryl, spis čj. 785/1894.

Literatura:

Absolonová, V., Bednářová, V. 1970a: *Jindřich Wankel v dopisech.*

Vlastivědná knižnice časopisu Vlastivědné zprávy z Adamova a okolí, svazek 34. Adamov: Historicko-vlastivědný kroužek závodního klubu ROH Adamovských strojíren n.p.

Absolonová, V., Bednářová, V. 1970b: Blanenská léta Med. Dr. Jindřicha Wankla (Kritický pohled do života a práce). *Vlastivědný věstník moravský* XXII(1), 182–210.

Anonym 1861: [Bez názvu]. *Lumír* XI, 789–790.

Anonym 1870–1871: Zweites Mitgliederverzeichnis der anthropologischen Gesellschaft in Wien. *Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien* I, 78.

Anonym 1876: Bericht der k. k. Central-Commission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale über ihre Tätigkeit in den Jahren 1874 und 1875. *Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*, Neue Folge II, I–XX.

Anonym 1883: Bericht der k. k. Central-Commission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale über ihre Thätigkeit im Jahre 1882. *Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*, Neue Folge IX, I–XXII.

Anonym 1884a: Kronika olom. spolku muzejního. *Časopis Muzejního spolku olomuckého* I, 84–88.

Anonym 1884b: Kronika olom. spolku muzejního. *Časopis Muzejního spolku olomuckého* I, 132–136.

Anonym 1884c: Kronika olom. spolku muzejního. *Časopis Muzejního spolku olomuckého* I, 175–180.

- Anonym 1885a:** Prähistorische Funde in Olmütz. *Brünner Zeitung* 1885 (285, sobota 12. prosince 1885), 4.
- Anonym 1885b:** Heidnische Begräbnisstätte. *Brünner Zeitung* 1885 (285, sobota 12. prosince 1885), 4.
- Anonym 1885c:** Kronika olom. spolku muzejního. *Časopis Muzejního spolku olomuckého* II, 191–196.
- Anonym 1886:** Kronika vlasten. spolku muzej. v Olomouci. *Časopis Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci* III, 97–104.
- Anonym 1889:** Notizen. 49. *Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*, Neue Folge XV, 60.
- Anonym 1891:** Sbírky vlasten. muzejn. spolku. *Časopis Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci* VIII, 171–172.
- Dohnal, V. 2011:** Olomoucké nálezy bronzových mís. *Přehled výzkumů* 52(2), 75–85.
- Fišer, Z. 1979:** Dějiny archeologických výzkumů na Kroměřížsku. In: Z. Fišer (red.): *Studie Muzea Kroměřížska '79*. Kroměříž: Muzeum Kroměřížska v Kroměříži, 2–21.
- Grolich, V. (red.) 1971:** *Jindřich Wankel, otec moravské archeologie*. Sborník prací Okresního vlastivědného musea v Blansku. Blansko: Okresní vlastivědné museum v Blansku.
- Havelka, J. 1884a:** Pravěké mohyly na Kroměřížsku. *Časopis Muzejního spolku olomuckého* I, 126–127.
- Havelka, J. 1884b:** Literatura týkající se naší vlasti. O některých nálezech pravěkých, ježto učiněny byly v Kroměříži a okolí. Od H. Struschky. (Über einige zumeist praehistorische bei und in Kremsier gemachten Funde. Von H. Struschka, k. k. Bez. Schulinspektor und Gymnasiallehrer. Kremsier, 1884). *Časopis Muzejního spolku olomuckého* I, 130.
- Hlava, M. 2014:** Laténské pohřebiště v Čelechovicích na Hané (okr. Prostějov). In: J. Čížmářová, N. Venclová, G. Březinová (eds.): *Moravské křížovatky. Střední Podunají mezi pravěkem a historií*. Brno: Moravské zemské muzeum, 527–561.
- Hlava, M. 2015:** Laténský depot z Ptení (okr. Olomouc): nová fakta. *Památky archeologické* CVI, 247–290.
- Hlava, M. 2017:** K laténským bronzovým vodicím kroužkům jha z Uherského Hradiště ze sbírky Emanuela Štěpána Bergera. *Pravěk*, Nová řada 25, 229–261.
- Hlava, M. 2019:** *Zlatý věk uničovské archeologie. Mizzi Manethová a muzeum v Uničově*. Archaeologica Olomucensia, Tomus IV. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci.
- Hlava, M. 2020:** Jednatelé a dopisovatelé Státního archeologického ústavu. Kapitola z dějin Státního archeologického ústavu. *Archeologie ve středních Čechách* 24(1), 15–31.
- Hlava, M. 2021:** Počátky. Kapitola z dějin Státního archeologického ústavu. *Archeologie ve středních Čechách* 25(2), 499–518.
- Kanitz, F. 1872:** Das Museum der Anthropologischen Gesellschaft. *Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien* II, 102–104.
- Kanitz, F. 1874:** Das Museum der anthropologischen Gesellschaft. *Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien* IV, 116–117.
- Klíma, B. 1990:** *Lovci mamutů z Předmostí*. Památníky naší minulosti, svazek 14. Praha: Academia.
- Klvaňa, J. 1883–1884:** Moravské museum v Olomouci. *Vesmír*. *Obrázkový časopis pro šíření věd přírodních* XIII(10), 119.
- Kolbinger, D. 2012:** Doplnky k historii neprofesionální archeologie (po roce 1945) na východní Moravě. *Archeologie Moravy a Slezska* XII, 129–144.
- Kolbinger, D. 2016:** Doplnky k historii archeologického bádání na východní Moravě III. *Archeologie Moravy a Slezska* XVI, 74–138.
- Kolbinger, D. 2019:** Z historie archeologického bádání na východní Moravě VI. *Archeologie Moravy a Slezska* XIX, 131–196.
- Kolbinger, D., Schenk, Z. 2020:** Doplnky k historii archeologického bádání na východní Moravě VII. *Archeologie Moravy a Slezska* XX, 100–161.
- Luckscheiter, F. O. 2012:** *Matthäus Much, „Schliemann Niederösterreichs“ und deutschnationaler Antisemit. Die politische und weltanschauliche Färbung seiner wissenschaftlichen Arbeit im Spiegelbild seiner Zeit*. Rkp. magisterské diplomové práce. Universität Wien. Fakultät für Sozialwissenschaften. Institut für Kultur- und Sozialanthropologie. Uloženo: Universitätsbibliothek Wien.
- Maška, K. J. 1891:** Bronzefund bei Mankendorf. *Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*, Neue Folge XVII, 218–220.
- Maška, K. J. 1892:** Nález bronzů u Mankovic ve Slezsku. *Časopis Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci* IX, 117–122.
- Měchurová, Z. 1992:** *Archeologické nálezy z Moravy ve sbírkách prehistorického oddělení Přírodovědeckého muzea ve Vídni*. Zprávy České archeologické společnosti při ČSAV, Supplément 13. Praha: Česká archeologická společnost při ČSAV.
- Much, M. 1874:** Ueber die Resultate der Welt-Ausstellung in Wien in urgeschichtlicher Beziehung. *Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien* IV, 1–30.
- Müller, W. 1883:** Notizen. 127 (Tellerfunde auf dem Staats-Bahnhofe in Olmütz). *Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*, Neue Folge IX, CLIV.
- Müller, W. 1884:** Notizen. 44. *Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*, Neue Folge X, XCVI–XCVII.
- Myklík, F. 1890:** Z čeho můžeme souditi, že stojíme na půdě starého Velehradu? *Časopis Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci* VII, 26–31, 81–87.
- Oliva, M. 2020:** 150 let od objevu paleolitu na Moravě – Wankelův článek o pařížské výstavě a počátek vykopávek v Býčí skále. *Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales* CV(1), 143–153.
- Palliardi, J. 1890:** Slovanské pohřebiště kosterné v Horních Dunajovicích u Znojma. *Časopis Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci* VII, 69–77.
- Podborský, V., Kovárník, J. 2012:** *Jaroslav Palliardi (20. 2. 1861 – 12. 3. 1922). Pokrokový kulturní činitel jihozápadní Moravy a věhlasný archeolog evropského jména (Studie k dějinám archeologie)*. Postavy moravské archeologie, nová řada, svazek 3. Brno: Masarykova univerzita.
- Prokop, A. 1883:** Aus Olmütz. *Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*, Neue Folge IX, CV–CIX.
- Příkrýl, F. 1890:** Praehistorické nálezy u Kroměříže a Kvasic (Od roku 1884–1888). *Časopis Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci* VII, 14–21.
- Příkrýl, F. 1895:** Ze Soběchleb. (Pravěké nálezy na Záhoří, učiněné r. 1891–1894.). *Časopis Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci* XII, 72–74.
- Sacken, E. von 1863:** Archäologische Funde in Österreich im Jahre 1862. *Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale* VIII, 16–23.
- Salaš, M. 2005:** *Bronzové depoty střední až pozdní doby bronzové na Moravě a ve Slezsku. I. Text. II. Tabulky*. Brno: Moravské zemské muzeum.
- Sklenář, K. 1979:** *Objevitelé zlatého věku*. Praha: Mladá fronta.
- Sklenář, K. 2011:** Vývoj péče o archeologické památky v českých zemích do roku 1989. *Sborník Národního muzea v Praze. Řada A – Historie* 65(1–2, 3–4), 1–63, 65–106.
- Struschka, H. 1884:** Über einige (zumeist) praehistorische bei und in Kremsier gemachte Funde. In: *Programm des k. k. deutschen Staats-Gymnasiums in Kremsier, veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1883/84*. Kremsier: Selbstverlag des k. k. deutschen Staats-Gymnasiums, 3–30.

- Struschka, H. 1889:** Notizen. 85. *Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*, Neue Folge XV, 125.
- Svoboda, J. A. 2006:** *Předmostí*. Archeologické památky střední Moravy, svazek 11. Olomouc: Archeologické centrum Olomouc.
- Trapp, M. 1861a:** Das Urnengräber bei Müglitz. *Brünner Zeitung* 1861 (178, úterý 6. srpna 1861), 1439–1440.
- Trapp, M. 1861b:** Das Urnengräber bei Müglitz. *Brünner Zeitung* 1861 (179, středa 7. srpna 1861), 1445–1447.
- Trapp, M. 1889:** Ueber verschiedene, im Jahre 1888 in Mähren gemachte vorgeschichtliche Funde. *Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien* XIX, [30]–[31].
- Urban, O. H. 2002:** „... und der deutsch-nationale Antisemit Dr. Matthäus Much“ – der Nestor der Urgeschichte Österreichs? *Archaeologia Austriaca* 86, 7–43.
- Wankel, J. 1870–1871a:** Der Menschenknochenfund in der Býčskálahöhle. *Mittheilungen der anthropologischen Gesellschaft in Wien* I, 101–105.
- Wankel, J. 1870–1871b:** Prähistorische Alterthümer in den mährischen Höhlen. *Mittheilungen der anthropologischen Gesellschaft in Wien* I, 266–281, 309–314, 329–343.
- Wankel, J. 1872:** Kleinere Mittheilungen. *Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien* II, 207–210, 307–312.
- Wankel, J. 1873a:** Eine Opferstätte bei Raigern in Mähren. *Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien* III, 75–94.
- Wankel, J. 1873b:** Kleinere Mittheilungen. *Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien* III, 106–107.
- Wankel, J. 1885a:** Královský kopec u Těšetic. *Časopis Muzejního spolku olomuckého* II, 93–94.
- Wankel, J. 1885b:** Notizen. 43. *Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*, Neue Folge XI, XXXIX–XL.
- Wankel, J. 1886:** Notizen. 36. *Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*, Neue Folge XII, LXXXV–LXXXVI.
- Wankel, J. 1887:** Kolové stavby v Olomouci. *Časopis Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci* IV, 68–81.
- Wankel, J. 1888:** Das Museum in Olmütz. *Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*, Neue Folge XIV, 243–246.
- Wankel, J. 1890:** Archäologische Wanderungen in der Umgebung von Olmütz. *Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*, Neue Folge XVI, 225–231.
- Wanklová, M. 1891:** Notizen. 98. *Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*, Neue Folge XVII, 122–123.
- Weismann, J. 1878:** Mitglieder-Verzeichniss der deutschen Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte nach dem Stand Ende 1877. *Correspondenz-Blatt der deutschen Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte* 1878, 30–50.
- Woldřich, J. N. 1873:** Bericht über die Durchführung der „urgeschichtlichen Ausstellung“ der anthropologischen Gesellschaft in Wien. *Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien* III, 245–247.

Summary

Jindřich Wankel undoubtedly ranks among the most important figures of Moravian archaeology in the second half of the 19th century. His collaboration with the k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen

Denkmale has to date received little attention compared to his numerous other activities. Established in 1850–1853 in the Empire's Capital, the Commission was the central institution of heritage care.

Wankel was active in the service of the Viennese k. k. Central-Commission for almost ten years. His involvement was not based on his own decision as is reflected by his restricted activities in the role of correspondent in late 1883 and early 1884. Despite this, he significantly rose through the Commission's ranks in 1885 when he was promoted to the conservator of its first (prehistoric) section, becoming only one of three people to hold this rank in the whole of Moravia. Although in the following years, Wankel's collaboration with the k. k. Central-Commission was not exceedingly intensive, it was surely more than just a side-note to his archaeological activities of the period.

The individual cases documented by the archival sources convincingly demonstrate that Wankel often tried to take advantage of his position to favour the Olomouc museum where he was the curator. He repeatedly tried to convince the Commission to officially intervene in cases where he failed to obtain finds that he became aware of. He also did not hesitate to go to the Commission when he wanted to obtain a monopoly to conduct excavations. Similarly, he willingly put in a word for his friends and colleagues – Jaroslav Palliardi and Vítězslav Houdek – whom he recommended as the Commission's correspondents in 1892. Even after his resignation in 1893, he continued to show concern about the future destiny of his former conservator district, again trying to maintain the decisive role of the Olomouc Museum Association and the Museum it ran.

The administrative procedures are also worthy of attention. The individual cases in which Wankel was involved clearly show the precarious position of the conservators and the k. k. Central-Commission as a whole whenever an archaeological site was damaged. The landowners had an undeniable right to deal with their property as they liked; the same applied to the finds. No matter how hard the k. k. Central-Commission and Wankel himself tried to act in some cases, they knew very well that any attempt to officially intervene was deemed to fail. Some of the documented cases clearly show how difficult it was to obtain finds for the Museum collection.

In more general terms, a point of interest is that the Moravian archaeologists considered the k. k. Central-Commission as a kind of arbiter for their disputes, even though the Commission had no actual jurisdiction. Therefore, the willingness to accept its decisions was not absolute: anyone not happy with them could simply ignore them although by doing so they disqualified themselves from further collaboration. The Commission clearly gained some informal authority. The preserved insider documentation convincingly shows that where there was a difference of opinion, each argument was carefully judged in order to keep the Commission's decision impartial and consistent.

English translation by Jan Kysela

Kontakt

Miloš Hlava

Filozofická fakulta, Katedra historie – Sekce archeologie

Univerzita Palackého v Olomouci

Křížkovského 10

CZ-771 80 Olomouc

mihlava@seznam.cz